

Sport voor cohesie, maar levert het ook iets op?

Het effect van sportinvesteringen in de openbare ruimte op het ontstaan en versterken van contacten in de buurt

Catharina Wilhelmina Jongbloed
Master Thesis Stadsgeografie
Begeleider: Dr. Brian Doucet

Foto: Cruyff Court It Feanfjild (Ockema, 2007)

Sport voor cohesie, maar levert het ook iets op?

Het effect van sportinvesteringen in de openbare ruimte op het ontstaan
en versterken van contacten in de buurt

Naam: Catharina Wilhelmina Jongbloed
Studentnummer: 3479439
Universiteit Utrecht
Faculteit Geowetenschappen
Master Stadsgeografie/Urban Geography
Begeleider: Dr. Brian Doucet
Datum: Augustus 2010

Voorwoord

De omstandigheden waarin ik ben opgegroeid maakten dat ik altijd veilig buiten kon spelen voor ons huis. Er was een plein, waar slagbal of hockey kon worden gespeeld, verder was er een veldje waar we konden voetballen. Met dat ik ben gaan studeren en in een 'echte grote' stad ben komen te wonen, werd mij steeds duidelijker dat de ruimte die ik in mijn jeugd heb gehad lang niet voor iedereen is weggelegd.

Naar aanleiding van een artikel in de Volkskrant (12-10-2009) over de Cruyff Courts in Nederland ben ik bij dit onderwerp terecht gekomen. Bij het volgen van een college van meneer Bolt over de theorie van Bonding en Bridging van Putnam kwam het idee om deze theorie te koppelen aan de Cruyff Courts. Het idee ontstond om te kijken in hoeverre de buurt waar je woont bepalend is voor de contacten die je opdoet. Is de openbare ruimte een plek om met mensen in contact te komen of dient het vooral als plek om bestaande contacten te versterken?

Het onderzoek heeft zowel leuke als minder leuke momenten gekend. Ondanks het koude weer waren de bewoners van De Greiden in Heerenveen erg behulpzaam bij het invullen van de enquêtes, deze bereidheid van mensen om mee te helpen aan het onderzoek is mij opgevallen. Zodra duidelijk was dat ik niets wilde verkopen, wilde men mij vrijwel altijd helpen. Een minder moment was voor mij het ondervinden dat de data die ik heb gekregen door middel van de enquêtes niet overeen kwam met het geen ik verwachtte. Ondanks dat het toch resultaat opleverde, was het niet wat ik verwachtte. Ik ben er achtergekomen dat er veel onderzoek wordt gedaan met een bepaald doel. Er wordt vaak een te positief effect aan sport toegeschreven, terwijl dat er ook negatieve punten aan zitten.

Tot slot wil ik mijn familie en vrienden bedanken die mij hebben gesteund tijdens het doen van mijn onderzoek. Zonder de kritische blik van Jan, de mogelijkheid om te studeren die mijn ouders mij hebben gegeven en de gezelligheid van mijn vrienden had ik dit onderzoek niet kunnen doen. In het bijzonder wil ik Brian Doucet bedanken, die mij steeds weer op het juiste spoor heeft geholpen en de nodige aanwijzingen heeft gegeven.

Samenvatting

Als gevolg van de individualisering van de maatschappij en de toegenomen mobiliteit wordt er steeds minder waarde gehecht aan het hebben van contacten in de directe leefomgeving. Door de afname van de sociale contacten in de buurt zien we een afname van de sociale cohesie en het sociaal kapitaal in de buurt. Problemen wat betreft integratie worden steeds groter, doordat mensen minder snel geneigd zijn om contacten aan te gaan met mensen met andere persoonkenmerken. Om deze problemen tegen te gaan wordt er al een aantal jaren gekeken naar de betekenis die sport zo kunnen hebben bij het oplossen van deze problemen. Sport zou kunnen dienen als middel om mensen met verschillende persoonskenmerken met elkaar in contact te laten treden (bridging). Aan de andere kant kan sport er ook voor zorgen dat de scheiding van sporters en niet deelnemers aan de sport groter wordt. Sporters zijn door middel van de sport met elkaar verbonden, wat hechte contacten tot gevolg heeft (bonding). Voor de niet sporters is het daardoor lastig om onderdeel te worden van deze groep. Door te kijken naar de betekenis van sport in de openbare ruimte wordt het probleem van beperkte toegankelijkheid weggenomen en zijn er kansen voor het herstel van de sociale cohesie en het doen laten ontstaan van sociaal kapitaal.

Uit het onderzoek is naar voren gekomen dat bij het doen van sportinvesteringen in de openbare ruimte (in de vorm van een Cruyff Court) niet de gewenste doelen worden bereikt. Doordat de ligging ongunstig is en het sportveld worden gedomineerd door bepaalde groepen jongeren, worden de velden niet als openbaar toegankelijk gezien door alle buurtbewoners. Veel van de buurtbewoners voelen zich er niet welkom en maken er daardoor geen gebruik van. Gevolg is dat de sportvelden weinig effect hebben op de contacten van de buurtbewoners. De mensen komen niet bij het veld en komen zo ook niet in contact met andere buurtbewoners. De doelstelling waarmee de Cruyff Courts worden aangelegd, het in contact brengen van de verschillende doel- en bevolkingsgroepen, wordt op basis van dit onderzoek niet bereikt.

Geconcludeerd kan worden dat de sportinvestering geen effect heeft op het ontstaan of versterken van de contacten, simpelweg doordat de buurtbewoners nooit bij het veld komen.

Inhoudsopgave

Voorwoord

Samenvatting

1	1.1	Introductie	7
	1.2	Onderzoeksvraag	9
	1.3	Methodiek	10
	1.4	Relevantie	10
	1.4.1	Maatschappelijke relevantie	10
	1.4.2	Wetenschappelijke relevantie	11
	1.5	Leeswijzer	12
2	2.1	Theoretisch kader	13
	2.2	Bridging en Bonding	14
	2.2.1	Definities	14
	2.2.2	Sociale cohesie	15
	2.2.3	Sociaal kapitaal	17
	2.3	Openbaar, maar ook voor iedereen toegankelijk?	18
	2.3.1	Definitie	18
	2.3.2	Openbare ruimte als plek voor samensmelting of voor uitsluiting?	18
	2.4	Sport verbreedert, maar ook daarbuiten?	23
	2.4.1	Definitie	23
	2.4.2	Sport als middel voor bonding of ook bridging?	23
	2.5	Afsluiting	26
3	3.1	Context empirisch onderzoek	28
	3.2	Cruyff Foundation	28
	3.2.1	Eerder onderzoek Cruyff Courts	30
	3.3	Context case studie	31
	3.3.1	Cruyff Court It Feanfjild in De Greiden in Heerenveen	32
4	4.1	Methoden en Technieken	36
	4.2	Kwantitatieve onderzoeksstrategie	36
	4.2.1	Onderzoeksinstrument	36
	4.3	Procedure	37
	4.3.1	Werving	37

	4.3.2	De respondenten	37
	4.4	Analyse	38
5	5.1	Resultaten	40
	5.2	Frequentieverdelingen	40
	5.3	Correlatiematrixen	46
	5.3.1	Effect van de afstand tot het Cruyff Court	47
	5.4	Regressie analyse	49
	5.5	Factor analyse	50
	5.5.1	Contacten ouder	50
	5.5.2	Contacten kinderen	51
	5.5.3	Bonding/bridging en het gebruik/bezoek van het Cruyff Court	52
6	6.1	Discussie, conclusie en aanbevelingen	54
	6.2.1	Discussie	54
	6.2.2	Foutendiscussie	57
	6.3	Conclusie	58
	6.4	Aanbevelingen	59
7		Literatuurlijst	61
8	8.1	Bijlage: Enquête	66
	8.2	Bijlage: Statistieken	74

1.1 Introductie

Op steeds meer plekken in de Nederlandse 'achterstandsbuurten' zien we ze opduiken. De mooi aangeklede en goed verzorgde sportveldjes waar de jeugd veilig kan spelen. Verschillende organisaties zoals de Krajicek Foundation en de Cruyff Foundation zetten zich in voor de realisatie van deze sport- en spelvoorzieningen. Met name in de naoorlogse wijken, die veelal compact zijn gebouwd, is vaak weinig ruimte om veilig buiten te kunnen spelen. Een ander kenmerk van deze buurten is dat de bewoners een grote diversiteit vertonen. Door de grote diversiteit zien we dat het eigenbelang en de uniciteit van een individu belangrijker is geworden (SCP, 2002). In een maatschappij die onderhevig is aan individualisering zal dit proces door de grotere diversiteit alleen maar worden versterkt. Hadden we voorheen te maken met *Gemeinschaft*, waarin de gemeenschappelijke normen en waarden en gedeelde emoties nog erg belangrijk waren, vormen we nu meer een *Gesellschaft*. Het individuele belang is voorop komen te staan, wat zijn weerslag heeft op de normen en waarden waarmee we leven (Tönnies, 1972). De diversiteit van een buurt heeft op zowel de lange als de korte termijn zijn uitwerking. Op de lange termijn heeft het vooral invloed op de cultuur, de economie en de ontwikkeling van de buurt. Op de korte termijn heeft een grote verscheidenheid aan inwoners vooral invloed op het *sociaal kapitaal*, de *sociale cohesie* en het concept van *bonding* en *bridging*, van de gemeenschap (Putnam, 2007).

Sociaal kapitaal wordt door Portes (1998) omschreven als iets dat is gevestigd in de relaties die men heeft. Het is niet per definitie iets dat in het bezit is van de individu, maar het is gevestigd in een gemeenschap of zelfs in landen. De komst van migranten zal naast invloed op de ontvangende samenleving ook invloed hebben op de samenleving van waaruit men is vertrokken. Het concept van bonding en bridging hangt hiermee sterk samen. Bonding gaat over het versterken van de reeds aanwezige relaties, terwijl bridging gaat over het ontstaan van nieuwe relaties. Migrantengroepen kunnen in het ontvangende land nieuwe relaties aangaan met andere bevolkingsgroepen, wat bridging tot gevolg zal hebben. Aan de andere kant kan het zo zijn dat de migranten zich sterk verbonden voelen met andere migranten en weinig openstaan voor nieuwe relaties. Dit laatste zal bonding tot gevolg hebben, waarbij geen nieuwe relaties ontstaan. Een ander begrip dat sterk verband houdt met sociaal kapitaal is sociale cohesie. Sociale cohesie wordt door Schuyt (1997 p.18) omschreven als 'de interne bindingskracht van een sociaal systeem'. Een sociaal systeem kan zowel een gezin zijn als een gemeenschap in een bepaalde buurt. De sociale cohesie die er bestaat op een bepaald schaalniveau heeft niet altijd ook cohesie op een hoger schaalniveau tot gevolg. Gevolg hiervan is dat er op verschillende schaalniveaus uitsluiting plaats kan vinden. De Hart et al. (2002) omschrijven dit als interne en externe cohesie, wat veel overeenkomsten vertoont met

het idee van bonding en bridging. Hierbij kan interne cohesie worden gezien als een systeem waar binnen de groep een grote cohesie bestaat, ofwel bonding. Aan de andere kant hebben we te maken met externe cohesie waarbij de relaties meer naar buiten zijn gericht, ook wel omschreven als bridging.

De sportinvesteringen die de Krajicek Foundation en de Cruyff Foundation doen, dienen als oplossing bij het tegengaan van de individualisering. Doormiddel van de sportinvesteringen wordt geprobeerd de verschillende groeperingen met elkaar in contact te laten treden, wat een positief effect zou moeten hebben op het sociaal kapitaal en de sociale cohesie in de buurt. Uit eerder onderzoek naar sport is gebleken dat sporten in het algemeen verschillende maatschappelijke functies heeft. Zo zou sport kunnen helpen bij inburgering, integratie, emancipatie, werkt het socialiserend en heeft daardoor een democratische werking (Verweel et al., 2005; Scheerder et al., 2004; Breeveld et al., 2003). Sport kan integratie bevorderen en zo kan het ontstaan van sociaal kapitaal tot gevolg hebben (bridging). Ook zou sport kunnen dienen als middel om de sociale contacten die men heeft te onderhouden en zelfs te intensiveren (bonding). Vaak wordt echter het effect van sporten en integratie overschat en geïdealiseerd (Elling, 2004). Sporten in verenigingsverband heeft een sterke vorm van uitsluiting tot gevolg. Een vereniging is niet openbaar en daardoor niet toegankelijk voor iedereen. Ook tussen de mensen die betrokken zijn bij de vereniging vindt niet per definitie menging plaats, er is altijd een zekere mate van uitsluiting.

Door de aanleg van sportveldjes in de openbare ruimte, zoals de Cruyff Foundation doet doormiddel van de Cruyff Courts, wordt het probleem van beperkte toegankelijkheid weggenomen. De Cruyff Courts dienen als plek waar de jeugd uit de buurt veilig met elkaar kan sporten. Sinds 2003 is de Cruyff Foundation bezig met de aanleg van Cruyff Courts in zowel binnen- als buitenland, waarvan er inmiddels 100 zijn gerealiseerd. De Cruyff Courts dienen als vervanging van de oude 'trapveldjes' en bevinden zich veelal in de armere buurten. Het doel van de veldjes is de jeugd en ouders in de buurt met elkaar in contact te laten komen en gezamenlijk te sporten, wat mogelijk bridging en op deze manier ook integratie tot gevolg zal hebben (Breedveld et al., 2009).

Duidelijk is dat er in de huidige samenleving een probleem is wat betreft integratie en interactie tussen de verschillende bevolkingsgroepen. Door de individualisering ontstaan er steeds minder contacten tussen de verschillende bevolkingsgroepen, wat ten koste gaat van de sociale cohesie en het sociaal kapitaal in de buurt. Nog slechts 10% van de contacten die mensen hebben, is met mensen uit de buurt (Bolt en Torrance, 2005). De aanwezigheid van voldoende sociale contacten in de buurt is noodzakelijk voor het ontstaan van sociale cohesie en stabiliteit in de buurt (Hortulanus et al., 2003).

Om dit probleem op te lossen wordt er momenteel een grote rol weggelegd voor sport. Met name sportinvesteringen in de openbare ruimte zouden een goed middel zijn om de verschillende doel- en bevolkingsgroepen weer met elkaar in contact te laten komen. Het doen van sportinvesteringen als oplossing voor de problemen die spelen in de buurt wordt in zowel binnen- als buitenland onderschreven (Hall, 2005). Naast dat de sportinvestering doorwerkt op het sociale aspect, worden ook de fysieke problemen in de buurt aangepakt. De aanpak van de fysieke ruimte is vaak snel en goed zichtbaar zijn, het is een relatief makkelijke oplossing (Andersson en Musterd, 2005). Deze gezamenlijke aanpak (fysiek en sociaal) is nodig om de problemen wat betreft de afname van sociale cohesie en sociaal kapitaal tegen te gaan (VROM, 2009).

De vraag is echter of sport wel het juiste middel is bij het herstel van de sociale cohesie en het sociaal kapitaal in de buurt. Voorgaande studies hebben aangetoond dat 'elke medaille een keerzijde heeft'. Sport kan een positieve uitwerking (insluiting) hebben op bepaalde groepen van de bevolking, hoewel het tegelijkertijd ook uitsluiting tot gevolg kan hebben. Door te focussen op sportinvesteringen in de openbare ruimte wordt in principe het probleem van beperkte toegang weggenomen. De vraag blijft of wel iedereen profiteert en of sportinvesteringen überhaupt een bijdrage kunnen leveren aan het ontstaan en versterken van de sociale contacten in de buurt; van waaruit sociale cohesie en sociaal kapitaal kunnen voortvloeien.

In dit onderzoek wordt er daarom gekeken of sport als 'wondermiddel' kan dienen bij het ontstaan en versterken van de sociale contacten in de buurt.

1.2 Onderzoeksvraag

De onderzoeksvraag die in dit onderzoek beantwoord zal worden luidt als volgt:

In hoeverre dragen sportinvesteringen in de openbare ruimte in een (arme) buurt bij aan het ontstaan en het versterken van sociale contacten en de sociale cohesie tussen de bewoners van die buurt?

Voor het beantwoorden van deze hoofdvraag worden meerdere deelvragen onderscheiden.

- Hoe belangrijk is bonding en bridging in de buurt bij het ontstaan van sociale cohesie en sociaal kapitaal?
- Op welke manier kunnen sportinvesteringen in de openbare ruimte bijdragen aan het ontstaan van sociale cohesie en sociaal kapitaal?
- In hoeverre hebben sportinvesteringen in de buurt bondingeffecten tot gevolg?
- In hoeverre hebben sportinvesteringen in de buurt bridgingeffecten tot gevolg?

1.3 Methodiek

Voor het beantwoorden van de hoofdvraag zullen eerst de deelvragen afzonderlijk worden beantwoord. Aan de hand van een literatuurstudie zullen de achterliggende mechanismen van sociaal kapitaal, sociale cohesie en bonding en bridging worden onderzocht. Ook zal er in de literatuur gekeken worden naar de functie van de openbare ruimte in bovengenoemde processen. Aan de hand van de bevindingen in de literatuur zal er een case studie worden gedaan om te kijken hoe het in de praktijk in zijn werk gaat. In de case studie zal worden gekeken wat de functie van sportinvesteringen is in het proces van bonding en bridging en het effect ervan op het ontstaan van sociale cohesie en sociaal kapitaal.

In de case studie zal specifiek gekeken worden naar het effect van het Cruyff Court It Feanfjild op het ontstaan van sociale contacten in de buurt De Greiden in Heerenveen. Om dit te onderzoeken zal er gebruik worden gemaakt van enquêtes. De enquêtes zullen worden gehouden onder huishoudens met kinderen in de buurt De Greiden in Heerenveen. De Greiden is een buurt die wordt gekenmerkt door een grote diversiteit van de inwoners. Deze diversiteit in de buurt is een goed uitgangspunt voor het onderzoek waarbij er gekeken zal worden naar de interactie tussen de verschillen bewoners.

Via de enquêtes zal worden onderzocht wat het effect van het Cruyff Court is op het ontstaan van relaties tussen de bewoners van de buurt. Van belang is te achterhalen of als gevolg van het Cruyff Court de bestaande contacten worden versterkt, of nieuwe contacten ontstaan of dat het Cruyff Court geen invloed heeft op de contacten in de buurt.

1.4 Relevantie

Het onderzoek is zowel maatschappelijk als wetenschappelijk relevant. De reden hiervoor is hieronder uitgelegd.

1.4.1 Maatschappelijke relevantie

Als gevolg van de modernisering van de samenleving zijn er veranderingen opgetreden op het sociaal-culturele vlak. Een van de onderdelen hiervan is de individualisering van de samenleving. Mensen streven steeds meer naar zelfautonomie en hechten minder waarde aan collectieve verbanden (Felling, 2004). Gezocht wordt naar mogelijke oplossingen om mensen weer meer met elkaar in contact te brengen en relaties met elkaar aan te gaan. Een van de middelen die hiervoor wordt gebruikt is het investeren in

de openbare ruimte. Deze investeringen worden gedaan door bijvoorbeeld de overheid en woningbouwcorporaties. Het doel van de investeringen is om een ruimte te creëren waarin mensen elkaar kunnen ontmoeten en relaties met elkaar aan kunnen gaan. De ontmoetingen kunnen daarbij leiden tot nieuwe relaties of een versterking van de reeds bestaande relaties.

Voor de samenleving is het belangrijk dat er genoeg fysieke contacten tussen mensen zijn, omdat dit bijdraagt aan het ontstaan van sociale cohesie en sociaal kapitaal. Mensen die veel sociaal kapitaal bezitten zijn over het algemeen gezonder. Ze hebben meer toegang tot informatie en krijgen meer emotionele ondersteuning (Kawachi et al., 1999). Dit onderzoek is relevant, doordat er in dit onderzoek gekeken zal worden wat het effect is van investeringen in de buurt. Welke mensen treden als gevolg hiervan met elkaar in contact? Leveren de investeringen in de buurt een bijdrage aan integratie of hebben ze vooral uitsluiting van bepaalde groepen tot gevolg?

Op basis van de uitkomsten van dit onderzoek kan er bij het maken van beleid rekening worden gehouden met de eisen die er worden gesteld aan de openbare ruimte, willen ze integratie tot gevolg hebben. Nieuwe investeringen in de openbare ruimte kunnen hun doel beter bereiken als bekend is wat het effect ervan is op de samenleving.

1.4.2 Wetenschappelijke relevantie

'In de literatuur wordt inderdaad aangegeven dat sportbeoefening op een positieve manier in verband kan worden gebracht met processen van inburgering en sociale betrokkenheid. Overtuigende, empirische bevindingen hieromtrent zijn echter schaars (Scheerder et al., 2004 p.420-421).'

Uit eerder verschenen literatuur blijkt dat beoefening van sport een positieve bijdrage kan leveren aan de inburgering en sociale betrokkenheid bij een buurt (Verweel et al., 2005; Scheerder et al., 2004; Breeveld et al., 2003). Aan de andere kant zijn er ook mensen die menen dat sport juist uitsluiting van bepaalde groepen tot gevolg heeft en dat het effect van sporten geïdealiseerd wordt (Elling, 2004).

Naast dat er nog veel onduidelijkheid is over het effect van sporten in het algemeen; gaat veel van de reeds verschenen literatuur over het sporten in verenigingsverband en niet over het sporten in de openbare ruimte, wat dit onderzoek wetenschappelijk relevant maakt. Doormiddel van dit onderzoek kan er een bijdrage worden geleverd aan de bestaande theorieën en kan er meer duidelijkheid komen over de effecten van sportinvesteringen op de inwoners van een buurt. Tot slot zijn het vooralsnog veelal literatuur studies die deze twee uitspraken onderstrepen, terwijl bij dit onderzoek ook

empirische data zal worden gebruikt. Dit onderzoek zal hiermee een bijdrage leveren aan de huidige wetenschap.

1.5 Leeswijzer

Na deze introductie zal er in het volgende hoofdstuk een theoretisch kader worden geschetst, waarbinnen het empirisch onderzoek past. In het theoretische deel komen onder andere sociale cohesie, sociaal kapitaal en het concept van bonding en bridging aan de orde. In paragraaf twee zal er stil worden gestaan bij de openbare ruimte en de investeringen die er zoal in de openbare ruimte worden gedaan. Vervolgens zal er in paragraaf drie worden gekeken hoe sport binnen deze theorieën past en welke relaties er zoal binnen de sport bestaan.

In hoofdstuk drie wordt een schets gegeven van de context waarin het empirisch onderzoek plaats vindt. Na een introductie over de Cruyff Foundation in het algemeen, en een verdieping over de Cruyff Courts in het bijzonder, zal er specifiek gekeken worden naar de case waarin het onderzoek plaats vindt.

In het daarop volgende hoofdstuk zal uitleg worden gegeven over de methode die er wordt gebruikt bij het verkrijgen van de data voor het empirische onderzoek. Ook wordt hierin kort uitgelegd hoe de verkregen data is geanalyseerd tot bruikbare informatie.

In hoofdstuk vijf zullen vervolgens de resultaten van de verkregen data worden besproken.

In hoofdstuk zes zullen de resultaten worden besproken, waarbij verschillen met de voorop gestelde verwachtingen worden onderzocht. Daarbij zal nieuwe literatuur worden aangedragen, die een verklaring kan geven voor het verschil in resultaat en verwachtingen. Ook zal hier een conclusie worden getrokken en aanbevelingen worden gedaan ten aanzien van het beleid. Tot slot zullen er aanbevelingen worden gedaan voor verder onderzoek om de resultaten uit dit onderzoek meer kracht bij te zetten.

2.1 Theoretisch kader

In een maatschappij die onder invloed staat van modernisering en individualisering zien we dat fysieke contacten die mensen met elkaar hebben aan het afnemen zijn en ook steeds minder van belang worden geacht. Al in het begin van de 20ste eeuw was voor Tönnies (1972) duidelijk dat er een verschuiving aan het plaatsvinden was van *Gemeinschaft* naar *Gesellschaft*. Hij doelt hiermee op het feit dat gemeenschappelijke normen en waarden en gedeelde emoties aan het afnemen zijn. Voorheen was de onderlinge solidariteit en saamhorigheid veel groter, wat resulteerde in *Gemeinschaft*. Doordat mensen steeds meer bezig zijn met het verwezenlijken van hun eigen doelen en streven naar een zo hoog mogelijk individueel nut, is er *Gesellschaft* aan het ontstaan. De maatschappelijke voorzieningen worden slechts aangewend als dat een positieve bijdrage kan leveren aan het behalen van het eigen nut. De maatschappelijke solidariteit, die vroeger sterk aanwezig was, is hierdoor aan het verdwijnen (Tönnies, 1972). De reden voor deze verschuiving kan worden gezocht in het feit dat vroeger sprake was van een traditionele samenleving met weinig diversiteit. Als gevolg hiervan werd het groepsbelang voorop gesteld, boven het individuele belang. Tegenwoordig is de maatschappij meer gedifferentieerd en gespecialiseerd, waardoor het eigenbelang en de uniciteit van de individu belangrijker is geworden (SCP, 2002).

De banden die er zijn tussen mensen zijn steeds breder en oppervlakkiger en veelal geredeneerd vanuit eigen belang. Mensen treden meer in contact met anderen die gelijkgezind zijn en de zelfde sociaal-culturele en sociaaleconomische kenmerken hebben. Dit principe kan worden omschreven als *bonding*. Aan de andere kant is er weinig ruimte voor het aangaan van nieuwe relaties met mensen met andere persoonskenmerken, er vindt weinig *bridging* plaats (SCP, 2002).

Deze verschuiving heeft momenteel een groot effect op de sociale cohesie van gemeenschappen. Sociale cohesie is een van de onderdelen van een *Gemeinschaft*, die door het ontstaan van *Gesellschaft* aan het verdwijnen is. Doordat mensen een grotere waarde hechten aan hun individuele vrijheid en zelfautonomie is de bereidheid te investeren in de gemeenschap aan het verdwijnen; dit heeft een afname van de sociale cohesie tot gevolg. In het huidige beleid ten aanzien van stedelijke vernieuwing en stedelijke herstructurering wordt er gezocht naar een herstel van de sociale cohesie en wordt er een grote rol weggelegd voor het buurtleven (Marissing et al., 2004). De binding met de buurt waarin men woont kan een bijdrage leveren aan het opdoen van sociale contacten. Door het ontstaan van sociale contacten zal er sociale cohesie in de buurt ontstaan, wat een criterium is voor het ontstaan van *sociaal kapitaal*.

Hieronder zullen de begrippen *sociale cohesie, sociaal kapitaal, bonding en bridging* verder worden uitgewerkt en wordt er gekeken naar de onderlinge samenhang van deze begrippen. Daarna zal er worden gekeken naar mogelijke oplossingen voor het herstel van sociale cohesie en sociaal kapitaal. De oplossingen zullen worden gezocht in investeringen in de openbare ruimte, waar mensen weer met elkaar in contact moeten treden. Specifiek wordt er gekeken naar de rol van sporten in dit proces en of dit een bijdrage kan leveren aan het herstel of dat het een versterkend effect zal hebben op het huidige proces.

2.2 Sociale cohesie, sociaal kapitaal, bonding en bridging.

2.2.1 Definities sociale cohesie en sociaal kapitaal

Het boek *Bowling Alone* van Putnam dat in 2000 is verschenen is een heldere weergave van de processen waar we in de moderne samenleving mee te maken hebben. In het boek wordt voor de Amerikaanse situatie weergegeven welke maatschappelijke processen er plaatsvinden, die een afname van sociaal kapitaal tot gevolg hebben. Het belangrijkste maatschappelijke proces waarvan sprake is, is afname van de onderlinge sociale cohesie. Meerdere definities bestaan er van het begrip sociale cohesie. In dit onderzoek zal het begrip worden gebruikt zoals Schnabel (2000, p.22) dat gebruikt: '*De mate waarin mensen in gedrag en beleving uitdrukking geven aan hun betrokkenheid bij maatschappelijke verbanden in hun persoonlijke leven, als burger in de maatschappij en als lid van de samenleving*'.

Het begrip sociaal kapitaal is vooral bekend geworden door auteurs als Bourdieu, Coleman, Portes en Putnam. Sociaal kapitaal kan worden omschreven '*de sociale contacten en de positieve gevolgen die hieruit kunnen voortvloeien*' (Scheerder et al., 2004 p.419). Putnam omschrijft sociaal kapitaal als: '*De relaties tussen mensen (vrienden, burens en vreemden), sociale netwerken en de reciproque normen en het vertrouwen in anderen die eruit voortvloeien*' (SCP, 2002 p.16). Een van de minpunten van Putnam is dat hij sociaal kapitaal ziet als gemeenschapskarakteristiek en niet zozeer als het bezit van een individu. Daarnaast omschrijft hij de gemeenschap als een van de actoren, in plaats van de uitkomst van het hebben van sociaal kapitaal. De definitie die Portes (1998) gebruikt luidt als volgt: '*De mogelijkheid tot het verkrijgen van voordelen door deelnemers van het netwerk en andere sociale structuren*' (Portes, 1998 p.6). Voor dit onderzoek zal er uitgegaan worden van de definitie van Portes.

2.2.2 Sociale cohesie

Sociale cohesie ontstaat als gevolg van een samenhang tussen vijf dimensies, te weten:

- Gemeenschappelijke normen en waarden;
- Sociale orde en sociale controle;
- Sociale solidariteit en tegengaan welvaartsverschillen;
- Sociale netwerken en sociaal kapitaal;
- Identificatie met de locatie (Forrest en Kearns, 2001 p.2129).

Bovenstaande dimensies hangen sterk met elkaar samen en de relevantie van de verschillende dimensies is afhankelijk van het schaalniveau waarop gekeken wordt. Zo kan sociale cohesie uitwerking hebben op zowel nationaal- en regionaalniveau, maar ook op het niveau van gemeenschappen en organisaties. Voorbeelden op nationaal niveau zijn bijvoorbeeld een landelijke staking tegen de voorstellen van de regering, waarbij de derde dimensie een belangrijke rol speelt; of een landelijke inzamelingsactie voor slachtoffers in het buitenland. Op wijk en buurt niveau zijn alle dimensies van belang, uitgezonderd de derde, aldus Forrest en Kearns (2001). Voorheen waren de activiteiten van mensen vooral gericht op de wijk en buurt waarin men woonde. Door een toename van de mobiliteit, waardoor de relatieve afstand is afgenomen, vinden de activiteiten ook op grotere afstand plaats. Echter hoeft de geringe verbondenheid met de wijk en buurt niet te betekenen dat mensen weinig sociale contacten hebben. De sociale contacten die ze hebben, zijn alleen op een hoger schaalniveau. Een gevolg van een toename van de sociale contacten op een hoger schaalniveau heeft wel degelijk effect op de sociale cohesie in de directe leefomgeving. Door een afname van draagvlak voor activiteiten in de leefomgeving zal ook de sociale cohesie in de buurt afnemen. Daarnaast zal door de afname van sociale cohesie de organisatie van activiteiten afnemen, wat de sociale cohesie verder doet afnemen. Ook bestaat er een verband tussen de verschillende schaalniveaus. Zo kan een afname van integratie op het ene schaalniveau een toename op een ander schaalniveau tot gevolg hebben (SCP, 2002).

De sociale cohesie op een bepaald schaalniveau is niet een vaststaand gegeven. Door de jaren heen kan er een andere waarde worden gehecht aan de aan- of afwezigheid van sociaal kapitaal. Een voorbeeld hiervan zien we in de volksbuurten van steden. Voorheen woonde hier vooral de arbeiders van de stad, die zich goed met elkaar konden identificeren, wat zich uitte in een sterke sociale cohesie. In de loop der jaren is de samenstelling van deze buurten aan verandering onderhevig geweest, wat een afname van de sociale cohesie tot gevolg heeft gehad (SCP, 2002).

Ook de komst van immigranten heeft er voor gezorgd dat in sommige gevallen de sociale cohesie is afgenomen. Hierbij kan er een link worden gelegd met de begrippen bonding

en bridging. De immigranten die naar Nederland komen hebben veelal nog een sterke binding met het land van herkomst. Veelal zijn de migranten gekomen met het idee om in de loop der jaren weer terug te keren, en is Nederland een tijdelijke verblijfplaats. Doordat de migranten nog sterk verbonden zijn met het land van herkomst zullen in Nederland minder nieuwe relaties worden aangegaan. Veelal zijn het migrantengroepen die zich sterk met elkaar verbonden voelen en een hechte gemeenschap vormen. Door deze sterke onderlinge binding is er weinig ruimte en noodzaak tot het aangaan van nieuwe relaties. Gevolg hiervan is de migranten een sterke interne cohesie hebben (bonding), maar weinig/geen nieuwe relaties aangaan waardoor er geen externe cohesie (bridging) zal plaatsvinden.

Over de effecten van sociale cohesie zijn de meningen verdeeld. Aan de ene kant zijn er de wetenschappers die streven naar een toename van sociale cohesie binnen de gemeenschap. Daar tegenover zijn er wetenschappers die vooral de negatieve aspecten van een toename van sociale cohesie onderschrijven. Een toename van de sociale cohesie leidt er niet automatisch toe dat de gehele maatschappij beter af is.

Een grote interne sociale cohesie bij een gemeenschap heeft een positief effect op de gemeenschap zelf. Interne sociale cohesie ontstaat als gevolg van vertrouwen dat de leden van de groep onderling hebben. Mensen hebben veelal gedeelde normen en waarden wat een grote verbintenis met de overige leden van de gemeenschap tot gevolg zal hebben. Naast gedeelde normen en waarden kunnen ook een gedeelde leeftijd, gezinssituatie, hobby, geloof, etc. een bijdrage leveren aan het ontstaan van interne sociale cohesie. Sociale cohesie kan ongelijkheid, conflicten, gebrek aan interactie en weinig betrokkenheid tegengaan (Forrest en Kearns, 2001). Het meest positieve effect van sociale cohesie is het ontstaan van sociaal kapitaal. Voor het ontstaan van sociaal kapitaal is met name externe sociale cohesie van belang. Doormiddel van externe sociale cohesie worden er relaties aangegaan met mensen die eerder geen onderdeel waren van de gemeenschap. Het idee kan ook worden omschreven als bridging, waarbij buiten het bestaande netwerk nieuwe sociale relaties worden aangegaan.

Een toename van de interne sociale cohesie heeft echter ook negatieve kanten. Doordat de interne sociale cohesie sterk is, is er ook sprake van uitsluiting van een groep die niet deze verbintenis hebben. Mensen die niet overeenkomen wat betreft leeftijd, gezinssituatie, hobby of geloof kunnen geen deel uitmaken van de gemeenschap en kunnen zich buitengesloten voelen (Schuyt, 1997). Daarnaast kan de interne sociale cohesie er voor zorgen dat de individuele vrijheid wordt belemmerd. De groep waarvan men onderdeel is kan een grote druk op het individu leggen en zorgen voor een (te) sterke sociale controle. Ook kan de interne sociale cohesie ervoor zorgen dat het beeld

dat het individu heeft van de mensen die geen onderdeel uitmaken van de gemeenschap selectief en minder solidair is (Marissing et al., 2004). Zodra de interne sociale cohesie groot is, er is sprake van een sterk bonding effect, zijn de grenzen van de groep vaak strak en nadrukkelijk aanwezig. Uitsluiting is dus een negatief effect van een sterke interne sociale cohesie.

Als gevolg van de uitsluiting van de mensen die geen onderdeel zijn van het sociale netwerk, zal het ontstaan van sociaal kapitaal worden belemmerd.

2.2.3 Sociaal kapitaal

Sociaal kapitaal is gebaseerd op de hoeveelheid relaties die men heeft en niet zozeer op de dichtheid van die relaties. Mensen kunnen op basis van een gedeelde leeftijd, gezinssituatie, etnische achtergrond, beroep of levensovertuiging sterk met elkaar verbonden zijn, wat bonding tot gevolg heeft. Echter is er voor het ontstaan van sociaal kapitaal noodzakelijk dat er bridging plaatsvindt. Hiervoor moeten individuen in contact treden met mensen met andere kenmerken. Andere maatschappelijk kringen moeten worden opgenomen in het netwerk om sociaal kapitaal te doen laten ontstaan. Putnam (2000) stelt dat het vooral de horizontale netwerken tussen de groepen zorgen voor het ontstaan van sociaal kapitaal en dat de verticale (hiërarchische) netwerken het ontstaan ervan zelfs tegen werken. Naast dat er sprake is van interne (bonding) en externe (bridging) sociale cohesie is dit ook het geval bij sociaal kapitaal. Voor een positief effect op de samenleving als geheel, is zowel bonding als bridging nodig. Op individueel niveau moet er eerst een gemeenschapsgevoel ontstaan, voordat verbindingen kunnen worden gevormd met andere gemeenschappen (SCP, 2002).

Terwijl bij sociale cohesie in de literatuur vooral de negatieve aspecten worden belicht en gekeken wordt naar de afname ervan door de veranderende maatschappij, wordt bij sociaal kapitaal vooral gekeken naar de positieve punten voor de samenleving.

Een van de auteurs die wel kijkt naar de negatieve aspecten van sociaal kapitaal is Portes. Volgens Portes (1998) wordt er een te grote 'genezende' werking aan sociaal kapitaal toebedeeld. Andere wetenschappers zijn van mening dat sociaal kapitaal als het wondermiddel kan dienen voor de 'ziektes' die de maatschappij zowel thuis als daarbuiten beïnvloedt. Portes is van mening dat voldoende sociaal kapitaal wel degelijk een positief effect kan hebben op de maatschappij, maar dat er ook negatieve kanten zitten aan sociaal kapitaal. Vier van de negatieve punten van sociaal kapitaal volgens Portes (1998) zijn:

- Beperkte toegang tot mogelijkheden. De toegang is verbonden doormiddel van gatekeepers. Mocht men geen toegang hebben tot deze gatekeepers zal ook de toegang tot de mogelijkheden beperkt blijven;

- Beperkingen op individuele vrijheid. Mensen moeten toegang hebben tot sociaal kapitaal om zo hun doelstellingen te halen. De vrijheid van het individu wordt zo beperkt;
- Buitensporige claims op groepsleden. Bepaalde groepsleden hebben toegang tot sociaal kapitaal, dat door andere mensen zal kunnen worden uitgebuit;
- Afname van kwaliteit van normen. Door de strikte toegang tot sociaal kapitaal zal er een verandering in normen plaatsvinden. Wat de massa als normaal ziet, zal de norm worden. Deze normen kunnen van andere kwaliteit zijn dan voorheen.

Uit bovenstaande komt naar voren dat er in de huidige samenleving veranderingen plaatsvinden op het sociale vlak. Mensen zijn minder met elkaar verbonden en zo ook minder betrokken bij de maatschappij. In de volgende paragraaf wordt er gekeken naar de betekenis van de openbare ruimte voor de samenleving. Er zal gekeken worden wat de betekenis kan zijn van de openbare ruimte bij het herstel van sociale cohesie op wijk- en buurtniveau. Het is belangrijk om er achter te komen of de openbare ruimte vooral fungeert als plek waar bonding plaatsvindt, of dat er ook bridging plaatsvindt en zo sociaal kapitaal ontstaat.

2.3 Openbaar, maar ook voor iedereen toegankelijk?

2.3.1 Definitie

In het komende hoofdstuk wordt er gekeken wat de rol is van de openbare ruimte bij het ontstaan van sociale cohesie en sociaal kapitaal. Het gaat in dit hoofdstuk over de plekken in de buurt waar in beginsel alle inwoners van de buurt vrije toegang tot hebben. Ramwell (2004 p.14) heeft daarvoor de volgende definitie gegeven: *'De delen van de gebouwde en natuurlijke omgeving waar het publiek gratis toegang heeft. Het bevat: alle straten, pleinen en andere rechten van overpad, die overwegend in huiselijk, commercieel of gemeenschappelijk gebruik zijn; de open ruimtes en parken; en de publiek/private ruimtes waar publieke toegang vrij is (tenminste overdag).'*

Nu zal er gekeken worden hoe openbaar deze ruimte is en wat de rol er van is in het maatschappelijke proces van bonding en bridging.

2.3.2 Openbare ruimte als plek voor samenkomen of voor uitsluiting?

In de afgelopen jaren is er steeds meer aandacht gekomen voor de problemen die er spelen in buurten. Veelal doen de problemen zich voor in buurten die instabiel en heterogeen zijn qua bevolkingssamenstelling, waar de doorstroom van de woningen hoog

is en een groot aantal etnische groeperingen aanwezig is. Als gevolg van deze kenmerken zijn de sociale relaties vaak zwak en veelal van korte duur. De voornaamste reden voor het gebrek aan duurzame relaties is het ontbreken van gedeelde normen en waarden (SCP, 2002). De aanwezigheid van veel mensen met een laag inkomen en laag opleidingsniveau is een oorzaak voor het gebrek aan sociale cohesie (Rovers, 1997).

Al voor het Krachtwijkenbeleid was er in Nederland beleid dat zich richtte op de problemen die er speelden in steden. In eerste instantie was het beleid vooral gericht op de fysieke structuur van de buurt en later ook op de sociale compositie van de buurt. De laatste jaren is vooral de toename van migranten in arme buurten een probleem, doordat zij vrij geïsoleerd leven van de overige Nederlandse bewoners (Beaumont et al., 2003). In de jaren '90 werd de gebiedsgerichte aanpak geïntroduceerd. In deze vorm van beleid wordt er specifiek gekeken naar een buurt en worden meerdere problemen die er spelen gelijktijdig aangepakt. Daarbij moeten wel kanttekeningen worden geplaatst. Veelal komen de problemen die er in de buurt spelen niet uit de buurt zelf, maar komen ze vanuit een hoger schaalniveau. Ook de oplossingen die er voor de problemen worden gezocht zijn veelal niet direct in de buurt zelf te vinden, maar moeten van buitenaf komen (Andersson en Musterd, 2005).

Een van de oplossingen die in veel van de gevallen wordt gekozen is het opknappen van de fysieke aspecten van de openbare ruimte. De keuze voor het zoeken van een oplossing op dit gebied komt vooral doordat de maatregelen gemakkelijk en snel kunnen worden getroffen en dat de resultaten snel en duidelijk zichtbaar zijn (Andersson en Musterd, 2005). Alleen investeren in de fysieke leefomgeving leidt echter niet in alle gevallen tot een oplossing van de problemen. In veel van de gevallen zijn het ook de sociale aspecten van de samenleving die een rol spelen in het ontstaan van de problemen en moet er op dat gebied worden gezocht naar oplossingen.

Volgens Marissing et al. (2004) is het een wisselwerking tussen het investeren in de fysieke leefomgeving en de sociale cohesie in de buurt. Als gevolg van de investering zullen de bewoners van de buurt gezamenlijk zorg hiervoor gaan dragen, gevolg hiervan is dat er een saamhorigheidsgevoel ontstaat tussen de bewoners. Mensen die eerder geen contact hadden met elkaar zullen doormiddel van de fysieke investering met elkaar worden verbonden. In dit geval is de investering de gemeenschappelijke deler, waar vanuit bridging plaatsvindt. Ook Flap en Volker (2005) sluiten zich hierbij aan. Zij stellen dat alleen bij de aanwezigheid van voldoende ontmoetingsplekken er sociaal kapitaal kan ontstaan. Daarbij moet er rekening worden gehouden met het feit dat de investering in de openbare ruimte er ook voor kan zorgen dat de plek door bepaalde groepen wordt toegeëigend. Bepaalde gebruikers groepen zullen een grotere waarde hechten aan de investering en het meer als hun eigendom zien.

Vooraf jongeren hechten grote waarde aan een plek voor zichzelf. Veel van de openbare ruimte die wordt ontwikkeld wordt gezien als plek voor de volwassenen, waar jongeren in veel van de gevallen als niet welkom worden gezien (Holland et al., 2007). Het toewijzen van een specifieke plek voor de jongeren is niet altijd een oplossing. Op deze manier zullen de jongeren zich nog meer buitengesloten voelen, en door buitenstaanders meer als een probleem worden gezien. Het conflict, tussen gebruikers van de specifieke plek en buitenstaanders, wordt op deze manier alleen maar groter (Malone, 2002).

In plaats van bridging als gevolg van de saamhorigheid, zal er bonding optreden. Er vindt competitie plaats om de investering wat het effect van bonding versterkt (Bottenburg en Schuyt, 1996). Volgens Schuyt (1997) is het hebben van een conflict niet per definitie iets slechts voor de buurt, maar heeft een conflict een positief effect op het ontstaan van sociale cohesie. Zijn idee is erop gebaseerd dat zodra er conflicten in de buurt spelen, de bewoners zich zullen gaan groeperen. Schuyt (1997 p.18) omschrijft sociale cohesie als: *'De interne bindingskracht van een sociaal systeem (een gezin, een groep, een organisatie, een universiteit, een stad, een samenleving als geheel).'* Sociale cohesie kan dus ontstaan als gevolg van een conflict dat er speelt in de buurt, waartegen de bewoners zich verzetten. Om hun verzet kracht bij te zetten zullen zij zich verenigen en zo ook relaties aangaan met mede bewoners waarmee eerder geen contact was. In dit geval is dus sprake van bridging en zal het sociaal kapitaal voor de buurt tot gevolg hebben. Het conflict moet daarbij van dien aard zijn dat er voor de bewoners ruimte is en mogelijkheden zijn om zich te groeperen.

Een van de aspecten die in beide gevallen naar voren komt, als eis voor het ontstaan van sociale cohesie, is het belang van de binding met de buurt en zo met de gedane investering. Zodra mensen binding hebben met de leefomgeving zijn ze bereid er zorg voor te dragen, wat positieve gevolgen heeft voor de buurt als geheel. Van der Land (2003) onderscheidt hiervoor drie soorten van binding, te weten: sociale-, ruimtelijke- en mentalebinding.

Sociale binding gaat vooral over de interacties die er plaatsvinden tussen bewoners van de buurt en hoe deze interacties worden ervaren. Doordat men er in de vrije tijd veelal voor kiest om activiteiten te ondernemen met personen met gelijke kenmerken kan dit bonding tot gevolg hebben (Keune et al., 2002). Deze gelijkheid zit hem dan met name in zelfde etnisch-culturele achtergrond, gelijke sekse en ongeveer dezelfde leeftijd. De menging die er bijvoorbeeld op het werk of school optreedt, gebeurt vaak niet in de openbare ruimte. Doordat de contacten in de openbare ruimte dus veelal beperkt blijven tot gelijk gestemde mensen zal er weinig bridging optreden als gevolg van het gebruik van de openbare ruimte. De vraag daarbij is in hoeverre de locatie van activiteiten een rol speelt en wat dus de binding met de buurt is. De activiteiten die in de openbare ruimte worden ondernomen bestaan vooral uit winkelen, uitgaan, wandelen en sporten.

Bij deze activiteiten is de locatie niet altijd belangrijk en worden de activiteiten veelal buiten de directe woonomgeving ondernomen. Als gevolg van deze activiteiten zal er niet snel een binding met de buurt waar men woont ontstaan.

Als we het hebben over ruimtelijkebinding gaat het vooral om de identificatie die mensen hebben met de buurt, of ze zich er prettig in voelen. Men hoeft niet fysiek aanwezig te zijn in de buurt om zich toch betrokken te voelen. Uit onderzoek van Beckhoven en Van Kempen (2002) blijkt dat mensen met een laag inkomen en laag opleidingsniveau de groep is die het meest gebonden is in de buurt. Hierbij gaat het vooral over het gebruik van de voorzieningen in de buurt, en niet zozeer over de contacten met de mede bewoners. Ook de groep ouderen en gezinnen met kinderen laten in dit geval een grote betrokkenheid met de buurt zien. Echter heeft de betrokkenheid in de buurt niet automatisch het ontstaan van sociale relaties tot gevolg. Binnen de groepen zien we wel een hoop relaties, wat bonding tot gevolg heeft. Als we kijken naar de gezinnen met kinderen zien we ook een sterke interne binding. De kinderen gaan veelal in de buurt naar school en in de vrije tijd maken zij gebruik van de voorzieningen in de buurt. De ouders van de kinderen komen op deze manier in contact met andere ouders, waaruit sociale relaties kunnen ontstaan. Doordat het veelal mensen zijn met dezelfde persoonskenmerken die met elkaar in contact komen vindt er weinig bridging plaats in de openbare ruimte. Door een gebrek aan bridging zal er geen sociaal kapitaal ontstaan, wat nodig is voor het leefbaar houden van de buurt (SCP, 2002). Een ander aspect wat van belang is bij het creëren van ruimtelijkebinding met de buurt, zijn de fysieke aspecten van de openbare ruimte. Met name de sociale veiligheid speelt een rol bij het wel of niet gebruiken van de voorzieningen. Uit het artikel van Keune et al. (2002) blijkt dat allochtone Nederlanders veelal met elkaar gebruik maken van de openbare ruimte om zo sociale veiligheid te creëren. Deze veiligheid wordt gecreëerd doordat er een homogene groep wordt gevormd, waardoor 'andere' mensen zich niet welkom voelen (Holland et al., 2007). Naast de veiligheid is ook de nabijheid van de voorzieningen van belang. Als de afstand tot de voorziening toeneemt zijn mensen minder geneigd om er gebruik van te maken (Witten et al., 2008). Vooral recreatieve activiteiten in de openbare ruimte zijn gevoelig voor afstand, meer dan georganiseerde activiteiten bij een vereniging. Ook hier is een verschil waar te nemen voor verschillende bevolkingsgroepen. Zodra mensen beschikken over meer geld, zijn ze eerder geneigd om verder te reizen voor een activiteit en het in contact komen met andere mensen (Marissing et al., 2004).

Tot slot is er de mentalebinding waarbij het er omgaat of mensen zich betrokken voelen bij de buurt en de mensen die er wonen en er een emotionele binding mee hebben. Vooral de mensen die weinig in contact komen met andere mensen, door werk of school, en ouderen voelen zich meer verbonden met de directe woonomgeving (Holland et al., 2007). Ook doordat zij veelal beperkt mobiel zijn, zijn ze meer aangewezen op de

voorzieningen in de buurt. De openbare ruimte geldt voor deze groepen mensen als ontmoetingsplek, met zowel bekenden als mensen waarmee nog geen relatie is. Echter is de interactie bij deze groep ook veelal beperkt tot leeftijdsgenoten en niet met personen van andere generaties. Het generatieverschil speelt als belemmerende factor bij het proces van bridging (Holland et al., 2007).

De binding die mensen hebben met de buurt wordt daarnaast voor een groot deel bepaald door de reputatie. De openbare ruimte is een weergave van de verbintenis die er is met de buurt, als wel een middel dat de verbintenis van de bewoners beïnvloedt (Holland et al., 2007). Met andere woorden, als mensen zich verbonden voelen met de buurt zal de openbare ruimte dat uitstralen. Deze positieve uitstraling van de openbare ruimte heeft een positief effect op de verbintenis met de buurt. De openbare ruimte zorgt hierdoor voor een groot deel voor de reputatie die er van de buurt uitgaat.

Bij een gebrek aan binding met de buurt zullen er problemen ontstaan. De oplossingen die er worden gezocht voor het oplossen van de problemen die er spelen in de buurt, moet in eerste instantie binding van de bewoners met de buurt tot gevolg hebben. Vanuit de binding met de buurt kan er sociale cohesie onder de bewoners ontstaan, waaruit vervolgens sociaal kapitaal kan voortkomen.

Het belang van voldoende sociaal kapitaal wordt door Putnam (2000) nog eens duidelijk gemaakt. Hij schrijft dat buurten die beschikken over veel sociaal kapitaal de openbare ruimte schoner, mensen zijn er vriendelijker en de straat is veiliger. Voor het verkrijgen van sociaal kapitaal is het in eerste instantie belangrijk dat er sociale cohesie ontstaat, van waaruit sociaal kapitaal voortkomt.

Uit voorgaande blijkt dat de activiteiten in de openbare ruimte nog steeds veelal worden ondernomen met mensen waarmee al een relatie bestaat. Mensen ondernemen in hun vrije tijd veelal activiteiten met anderen die bezitten over gelijke persoonskenmerken. In dit geval is de openbare ruimte niet direct de plek waar bridging plaatsvindt en dus ook geen sociaal kapitaal ontstaat. Zolang mensen niet gedwongen zijn, zoals op het werk of school, met elkaar te interacteren zal er weinig menging plaatsvinden tussen verschillende bevolkingsgroepen.

De openbare ruimte zou als plek moeten dienen waar interactie plaatsvindt tussen de verschillende bewoners, echter is dit veelal niet het geval.

Aan de hand van deze conclusie is er verder onderzoek gedaan, waarbij er specifiek wordt gekeken naar de rol van sport in het proces van bonding en bridging. Voor dit onderzoek is het daarbij specifiek interessant te kijken naar het sporten in de openbare ruimte en welke relaties hier vanuit ontstaan.

2.4 Sport verbreedert, maar ook daarbuiten?!

Uit voorgaande paragraaf is naar voren gekomen dat een gebrek aan interactie tussen bewoners van een buurt ervoor zorgt dat er geen sociale cohesie en sociaal kapitaal ontstaat. Een van de oplossingen die voor het probleem is aangedragen is het investeren in de fysieke omgeving om zo een saamhorigheidsgevoel te creëren (Marissing et al., 2004). Eén van de investeringen die tegenwoordig veel wordt gedaan is het investeren in sport- en recreatievoorzieningen in de openbare ruimte. In het komende hoofdstuk wordt er gekeken naar het effect van sport op het proces van bonding en bridging en in hoeverre dit soort investeringen een oplossing zijn voor de problemen, wat betreft de afname van sociale cohesie, sociaal kapitaal en integratie, die er spelen in buurten.

2.4.1 Definitie

Wanneer een activiteit een sport kan worden genoemd is lastig te beoordelen. Het maken van een fietstocht of een wandeling zijn van die omstreden activiteiten. Ook een nieuw spel waaraan regels worden verbonden kan op het eerste gezicht niet direct als sport worden erkend. In de loop der jaren zijn er sporten geëvolueerd en nieuwe sporten zijn er ontstaan. Een andere situatie die omstreden is, zijn de sporten waarbij geen fysieke inspanning geleverd hoeft te worden, de denksporten. Voor dit onderzoek zal het begrip sport worden gebruikt zoals gedefinieerd door Bottenburg (In Breedveld et al., 2003 p.8): *'Een menselijke activiteit die veelal plaatsvindt in een specifiek organisatorisch verband maar ook ongebonden kan worden verricht, doorgaans met gebruikmaking van een specifiek ruimtelijke voorziening en/of omgeving, op een manier die is gerelateerd aan voorschriften en gebruiken die in internationaal verband ten behoeve van prestaties met een competitie- of wedstrijdelement in de desbetreffende activiteit of verwante activiteiten tot ontwikkeling zijn gekomen.'*

Op basis van deze definitie kan worden geconcludeerd dat ook sporten in de openbare ruimte wordt gezien als sport. Nu zal er verder gekeken worden naar de processen die er plaatsvinden binnen het sporten en de effecten ervan.

2.4.2 Sport als middel voor bonding of ook bridging?

'To build bridging social capital requires that we transcend our social and political and professional identities to connect with people unlike ourselves. This is why team sports provide good venues for social capital creation (Putnam, 2000 p.411).'

Uit het boek van Putnam (2000), waarin gesproken wordt over de afname van maatschappelijke betrokkenheid, verdwijnen van sociale cohesie met als resultaat een afname van sociaal kapitaal, blijkt dat teamsport als helende factor zou kunnen dienen. Veel onderzoek is er reeds gedaan naar de rol van sport in het proces van integratie. Uit het meeste onderzoek komt naar voren dat sport een goede bijdrage kan leveren aan het ontstaan van sociale cohesie (Bottenburg en Schuyt, 1996; Putnam, 2000; Van der Poel, 2002; Vincke en Gloes, 2004). Echter zijn er ook wetenschappers die van mening zijn dat sport bijdraagt aan segregatie en uitsluiting van bepaalde bevolkingsgroepen (Elling, 2004; Breedveld et al., 2003 (SCP);) In de meeste onderzoeken die er tot nog toe zijn gedaan gaat het over sporten in verenigingsverband en niet over sporten in de openbare ruimte waarvoor bepaalde investeringen zijn gedaan, waar dit onderzoek zich op richt.

Van oorsprong is het beoefenen van een sport in verenigingsverband niet een activiteit die door alle mensen werd ondernomen. Binnen de beoefening van sport is altijd een sterke scheiding en selectie geweest. Zo was voetbal vroeger alleen toegankelijk voor jongens en waren er andere sporten (tennis, hockey, etc.) waarbij een keuring vooraf ging voordat men lid mocht worden van de betreffende vereniging. Tegenwoordig is sporten in verenigingsverband veel breder toegankelijk geworden. Echter hebben we nog steeds te maken met selectie binnen het sporten bij een vereniging, de *sociale conflicttheorie* onderschrijft dit idee. Volgens Bourdieu (In Scheerder et al., 2004) is het sportveld nog steeds de plek waar de verschillen tussen mensen sterk worden benadrukt. Zowel bij de deelname aan sport als wel binnen een vereniging zijn er verschillen waarneembaar. Zo wordt er geselecteerd op basis van leeftijd, geslacht, etniciteit en niveau. Daarnaast zijn er groepen die sterk ondervertegenwoordigd zijn in het georganiseerd sporten. Met name ouderen, vrouwen en etnische minderheden nemen minder deel aan sport binnen een vereniging. Deze groepen zien we meer terug in het informele sporten of via gemeentelijk ondersteunde projecten (Elling, 2004; Bottenburg en Schuyt, 1996). Wel is er de afgelopen decennia een afname in verschil in sportdeelname te zien, de verschillen in participatie tussen de groepen wordt kleiner.

De redenen dat mensen ervoor kiezen om aan sport te doen zijn veelal voor het individuele welzijn. Naast dat mensen plezier beleven aan het sporten zijn het verbeteren van de gezondheid, het leggen van contacten en lichamelijke beweging de meest genoemde redenen om te sporten. Naast dat er met een toename van de leeftijd een afname van sportdeelname waarneembaar is, veranderen ook de motieven waarom mensen sporten. Als men ouder wordt, wordt het motief van de gezondheid steeds belangrijker en verdwijnt de drang om te presteren (Bottenburg en Schuyt, 1996). Uit het artikel van Buisman (2004) komt naar voren dat voor kinderen vooral het motief van het plezier hebben met elkaar een belangrijke reden is om te sporten. Ook voor deze

groep is het winnen en presteren van minder groot belang. Ook de mensen in de leeftijdsgroep van dertig jaar en ouder geven aan dat ze met name sporten voor het opdoen van sociale contacten (Bottenburg en Schuyt, 1996).

Een belangrijk gegeven is dus dat mensen vooral sporten om in contact te komen met andere mensen en zo relaties aan gaan. De vraag is echter of het leggen van contacten en aangaan van relaties bonding of bridging tot gevolg zal hebben.

In veel van de gevallen is de sport de gemeenschappelijke deler. Binnen de sport hebben we te maken met gedeelde normen en waarden en regels, wat voor een verbintenis zorgt (Bottenburg en Schuyt, 1996). Op basis van de gedeelde normen en waarden vinden er ontmoetingen plaats. Doormiddel van de sport treden mensen met elkaar in contact, waarbij zowel bonding als bridging optreedt. Het effect is echter vaak van korte duur en blijft veelal beperkt tot de ontmoeting zelf (Elling, 2004). De relaties zijn hierdoor vaak van korte duur en niet sterk.

In hoofdstuk 2.2 is naar voren gekomen dat mensen in hun vrije tijd er veelal voor kiezen om activiteiten te ondernemen met gelijkgezinden. Voor de sport geldt dit ook, waardoor een sterke saamhorigheid optreedt, maar wat wel uitsluiting van 'anderen' tot gevolg heeft (Scheerder et al., 2004). Met de mensen die geen deel uitmaken van de groep/het team vindt er competitie plaats, in dit geval is er wel sprake van bonding (van de deelnemers), maar niet van bridging (met de mensen die worden uitgesloten). Zodra de competitie groter wordt, zal de interne binding (bonding) toenemen. Door de sterkere bonding zal het proces van bridging lastiger worden, er vindt namelijk competitie plaats (Bottenburg en Schuyt, 1996).

Een ander punt is dat als sport al bridging tot gevolg zal hebben, het zich beperkt tot de deelnemers van de sport. Sport is de gemeenschappelijke deler, op basis waarvan bridging plaatsvindt. Mensen die niet aan sport doen missen deze gemeenschappelijke deler en zullen dus geen onderdeel worden van het netwerk (Breedveld et al., 2003).

Van Dellen (1981), Putnam (2000) en Uslaner (1999) gaan uit van een *systeemfunctionalistisch perspectief*. Zij zijn van mening dat sport wel degelijk ook bridging tot gevolg kan hebben. Volgens hen kan sport bijdragen aan het creëren van waarden, zorgen voor zelfvertrouwen en het respecteren van regels. Daarnaast schrijven ze dat via sport mensen met alle soorten achtergronden met elkaar in contact komen, wat bijdraagt aan het vormen van tolerantie ten opzichte van andere mensen. Daarnaast kan sport en een vereniging dienen als plek waar de relaties worden onderhouden en zelfs geïntensiveerd. In de sport is volgens Putnam (2000) iedereen gelijk aan elkaar, wat het proces van bridging makkelijker maakt. Daarbij creëert het vertrouwen waardoor mensen eerder geneigd zijn zich aan te sluiten bij een vrijwilligersorganisatie. In dit geval heeft sport wel degelijk bridging tot gevolg.

Als we bovenstaande vertalen naar sporten in de openbare ruimte zien we een aantal verschillen. Zo blijkt uit onderzoek van het Sociaal Cultureel Planbureau (Breedveld et al., 2008) dat het aantal sportaccommodaties op het moment niet verder groeit. Daarentegen is het aantal faciliteiten voor sporten in de openbare ruimte wel in aantal aan het toenemen. Zo komen er steeds meer Krajicek Playgrounds en Cruyff Courts bij in Nederland. Naast een afname van aantal sportaccommodaties zien we ook een daling in het aantal lidmaatschappen. Aan de andere kant blijkt uit cijfers van het CBS (2009) dat het aantal mensen dat aan sport doet de afgelopen tien jaar is toegenomen. Mensen zijn door de afname van hun vrije tijd meer geneigd om individueel te sporten dan in verenigingsverband (Breedveld et al., 2008). Het individueel sporten vindt dan met name plaats in de openbare ruimte en in fitness centra.

Of de ontmoetingen, die er door het sporten in de openbare ruimte zijn, ook daadwerkelijk bijdragen aan het proces van bridging is de vraag. Uit hoofdstuk 2.2 kwam naar voren dat de openbare ruimte maar beperkt openbaar is, niet alle mensen hebben er toegang toe. Soms worden bepaalde plekken in de openbare ruimte toegeëigend door gebruikers, waardoor andere gebruikers en minder makkelijk gebruik van maken. Aan de andere kant zou de openbare ruimte in tegenstelling tot een vereniging wel meer openbaar moeten zijn, en zo toegankelijk voor iedereen waardoor de kans op bridging wordt vergroot.

2.5 Afsluiting

Uit de literatuur is gebleken dat er vooralsnog weinig onderzoek is gedaan naar het effect van investeringen in de openbare ruimte op het proces van bonding en bridging. Het onderzoek dat er reeds is gedaan mist aan empirische onderbouwing, waaraan dit onderzoek een bijdrage zal leveren. Op basis van de verschenen literatuur is een conceptueel model (figuur 1) gemaakt, waarin de functie van een investering in de openbare ruimte op het proces van bonding en bridging is weergegeven. Volgens het model zien we aan de ene kant dat de investering bridging en zo ook sociaal kapitaal tot gevolg heeft. Aan de andere kant kan de investering bonding tot gevolg hebben, waarbij de sociale cohesie wordt vergroot maar geen sociaal kapitaal tot gevolg zal heeft.

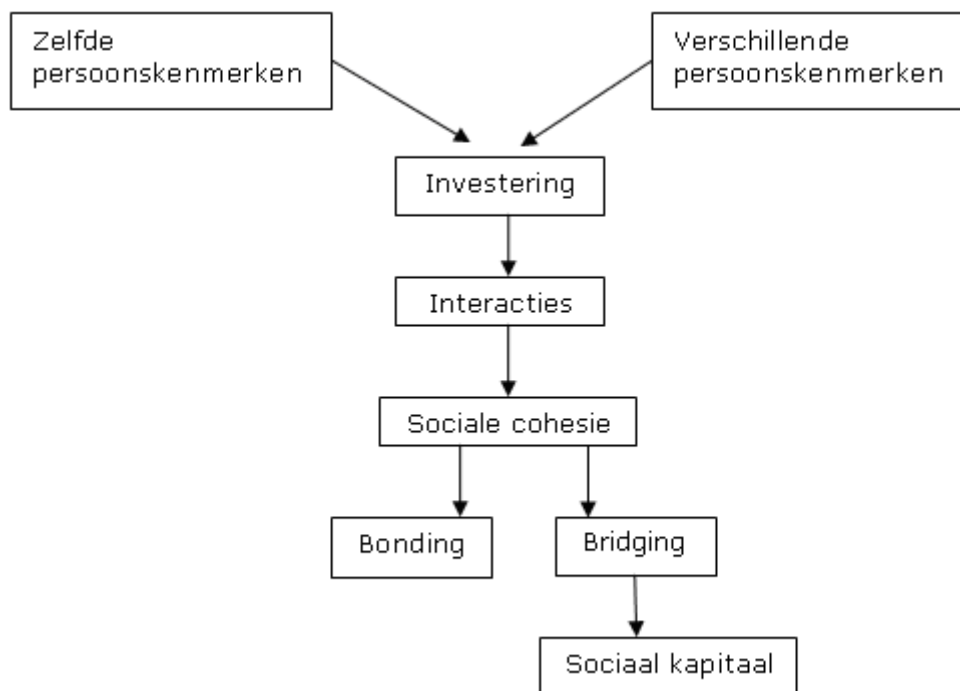
Verder is uit de literatuur naar voren gekomen dat mensen in de vrije tijd veelal voor kiezen om te recreëren met mensen die beschikken over gelijke persoonskenmerken. Deze kenmerken bestaan onder andere uit dezelfde leeftijd, geslacht, etniciteit en sociaaleconomische positie. In eerste instantie kan worden verondersteld dat het recreëren met mensen met dezelfde persoonskenmerken, bonding tot gevolg zal hebben. De relaties die er bestaan tussen mensen die elkaar reeds kennen zullen worden

versterkt, zonder dat daarbij nieuwe relaties worden aangegaan. Door het beperkte aantal nieuwe relaties, met mensen met andere persoonskenmerken, dat wordt aangegaan heeft het weinig bridging tot gevolg.

Over sport en het effect ervan op het proces van bonding en bridging zijn de meningen verdeeld. Aan de ene kant zijn er de wetenschappers die stellen dat sport juist de manier is om met mensen in contact te komen, waarmee eerder geen relatie was. Volgens hen is sport het middel om bridging te realiseren. Aan de andere kant is er een groep die stelt dat sport het proces van selectie en uitsluiting juist in de hand werkt. Hierdoor zouden er bepaalde groepen in de samenleving niet met elkaar in contact komen. Het gevolg hiervan is dat de relaties die zij wel hebben hechter worden en versterkt, wat bonding tot gevolg heeft.

Interessant is om te kijken wat het effect van het sporten in de openbare ruimte is op het ontstaan van relaties. Doordat in beginsel iedereen toegang heeft tot de openbare ruimte zou dit de uitgelezen plek zijn voor het ontstaan van nieuwe relaties.

In het komende hoofdstuk zal doormiddel van een case studie worden gekeken in hoeverre de empirie een bijdrage levert aan de bestaande theorie en waar de theorie mogelijk verhelderd/aangescherpt kan worden. Daarbij wordt er specifiek gekeken naar de functie van sporten in de openbare ruimte op het proces van bonding en bridging, om zo het conceptueel model uit te breiden.

Figuur 1: Conceptueel model.

3.1 Context empirisch onderzoek

Nadat er een duidelijk beeld is ontstaan van de reeds verschenen literatuur, zal er nu een empirisch gedeelte volgen. Aan de hand van een case studie zal de bestaande literatuur aan de empirie worden getoetst. Doormiddel van het empirisch onderzoek wordt er getracht de bestaande literatuur aan te scherpen/verhelderen.

De case studie wordt gedaan naar Cruyff Courts. Cruyff Courts zijn een voorbeeld van een sportinvesteringen in de buurt die het aan proces van integratie moeten bijdragen en zo de relaties in de buurt versterken en waar mogelijk vernieuwen. Er is gekozen voor een case studie naar Cruyff Courts, omdat dit een sportinvestering is die specifiek integratie en interactie tussen buurtbewoners tot doel heeft. Daarbij is het een vorm van een sportinvestering die over heel Nederland plaatsvindt, waarbij de omstandigheden gelijk zijn. Gedoeld wordt hier op het feit dat de Cruyff Court over het algemeen in wijken worden aangelegd die gelijk zijn wat betreft sociaaleconomische klasse en bouwstructuur. Ook de aanleg van de velden gebeurt onder gelijke omstandigheden met altijd een zelfde vorm veld tot gevolg.

In het komende hoofdstuk zal eerst een korte introductie van de Cruyff Foundation worden gegeven, waarna kort de feiten van een Cruyff Court is het algemeen uiteen worden gezet. Daarna zal er dieper worden ingegaan op het Cruyff Court waar dit onderzoek zich op richt. Waarbij er een schets van de buurt zal worden gegeven waarin het veld zich bevindt en waarom er voor dit veld is gekozen.

3.2 Cruyff Foundation

In 1997 werd onder leiding van de voetballegende Johan Cruyff de Cruyff Foundation opgericht. Volgens Cruyff is sporten en voldoende beweging één van de voornaamste onderdelen voor een gezonde ontwikkeling van een kind. Doormiddel van de foundation wil Cruyff extra aandacht geven aan mindervalide kinderen en kinderen die zich bevinden in minder kansrijke posities. De foundation geeft deze aandacht door sport-, spel- en bewegingsprojecten te organiseren. Naast dat de foundation zelf projecten opzet, leveren zij ook financiële steun aan soortgelijke organisaties die zich inzetten voor het zelfde doel. De projecten die worden gedaan door de foundation richten zich naast het sporten ook op de gezondheid, normen en waarden, integratie en samenwerking (Breedveld et al., 2009).

De Cruyff Courts is een van de projecten van de foundation, en ook de fysiek meest herkenbare. De Cruyff Courts worden aangelegd in buurten waar de mogelijkheden van de jeugd om veilig buiten te spelen beperkt zijn, met name door de komst van steeds meer huizen en verkeer. Doordat de buurten vaak compact zijn gebouwd is er weinig

ruimte voor de kinderen om te spelen. De Cruyff Courts dienen als vervanging van de oudere 'trapveldjes' die er in deze buurten veelal wel aanwezig zijn, maar vaak onaantrekkelijk in het gebruik. In 2003 werd in Lelystad het eerste Cruyff Court aangelegd en inmiddels zijn er zo'n 100 veldjes gerealiseerd. De veldjes (figuur 2) hebben allemaal een zelfde vormgeving, wat de aanleg ervan makkelijker maakt. Daarnaast hangt er bij ieder veld een bord met regels, wat de uitgangspunten van het gebruik van het veld zijn (figuur 3). Het veld moet dienen als ontmoetingsplek voor de kinderen in de buurt. Integratie, gezondheid, samen spelen en respect voor elkaar zijn de onderwerpen die vanuit deze ontmoetingen naar voren moeten komen. Daarbij is met name het aspect van integratie niet alleen van toepassing op de directe gebruikers. De foundation wil doormiddel van het Cruyff Court ook de integratie stimuleren tussen de verschillende doel- en bevolkingsgroepen, dus ook de integratie tussen de mensen die niet zelf gebruik maken van het veld (Johan Cruyff Foundation, 2010). De doelstellingen die ten grondslag liggen aan de veldjes komen overeen met het rijkssportbeleid en zijn: bewegen, meedoen en presteren.

Figuur 2: Vormgeving Cruyff Court (Johan Cruyff Foundation, 2010)

Naast dat de veldjes in de vrije tijd door de jeugd kan worden gebruikt om met elkaar te voetballen, worden er ook geregeld activiteiten georganiseerd. In samenwerking met de gemeente, lokale sportverenigingen, scholen en buurtbewoners worden deze activiteiten georganiseerd waarbij ook weer de 14 regels van Johan Cruyff als uitgangspunt dienen. Daarnaast organiseert de Cruyff Foundation zelf geregeld activiteiten zoals toernooitjes en sportthemedagen. Voor de mindervalide kinderen zijn er speciale themedagen en daarnaast zijn er tien Cruyff Courts in Nederland die zijn aangepast op de behoeften van deze kinderen. De aangepast Cruyff Courts bevinden zich niet direct in een buurt maar zijn onderdeel van een instelling, zoals een revalidatiecentrum of een school voor speciaal onderwijs (Johan Cruyff Foundation, 2010).

Figuur 3: Uitgangspunten Cruyff Court (Johan Cruyff Foundation, 2010)

Voordat er overgegaan wordt tot de aanleg van een Cruyff Court zijn er een aantal eisen waaraan voldaan moet zijn. Zo moet er naast voldoende draagvlak in de buurt voor een Cruyff Court, ook het idee bestaan dat het veld een centrale plek in de buurt kan worden, het moet een meerwaarde zijn voor de buurt. Daarnaast moet het veld een bijdrage leveren aan de beperkte sportmogelijkheden in de buurt. Zodra er aan deze voorwaarden is voldaan kan er worden overgegaan tot de realisatie van een Cruyff Court.

Op basis van deze criteria zijn er inmiddels zo'n 100 velden gerealiseerd in zowel binnen- als buitenland. Naast Nederland liggen de velden onder andere in Groot-Brittannië, de Nederlandse Antillen, Aruba, Marokko en Zuid-Afrika. In Nederland liggen de velden vrijwel allemaal in buurten met een lage sociaal-economische status. Het zijn over het algemeen de buurten die compact zijn gebouwd en waar weinig ruimte is om te spelen. Veel van de velden liggen in zogenoemde 'Vogelaarwijken', de wijken die vanuit het ministerie al extra aandacht krijgen.

3.2.1 Eerder onderzoek Cruyff Courts

Kort geleden heeft het Mulier Instituut een groot onderzoek gedaan naar Cruyff Courts in Nederland. Het Mulier Instituut is een instituut dat zich met name richt op sociaalwetenschappelijk sportonderzoek. Bij het onderzoek, dat is verricht in opdracht van de Cruyff Foundation, zijn zes Cruyff Courts in Nederland diepgaand onderzocht. Doormiddel van enquêtes, interviews en observaties is er gekeken naar de ervaringen die er zijn met de Cruyff Courts. De informatie is verkregen via de gebruikers, de omwonende, lokale sportverenigingen en andere betrokkenen. Er is bij het onderzoek vooral gekeken naar de feiten die er zijn over de veldjes, waardoor het onderzoek vrij beschrijvend van aard is. Bij het onderzoek is veel minder gekeken naar de achterliggende processen, waar deze feiten uit voort komen. Kort zullen nu de resultaten van het onderzoek worden weergegeven.

Uit het onderzoek is naar voren gekomen dat de veldjes veel enthousiasme tot gevolg hebben. Zowel de gebruikers als de overige bewoners van de buurt zien het veldje als

een grote aanwinst. Voor de kinderen is vooral het feit dat de Cruyff Courts niet de ongemakken (modder en hondenpoep) van het oude trapveldje kennen erg belangrijk. In vergelijking met andere openbare sport- en spelvoorzieningen is het bereik van de veldjes erg hoog. De afstand die kinderen bereid zijn af te leggen om van het veld gebruik te kunnen maken is groot. Toch zijn de meeste kinderen die gebruik maken van de veldjes afkomstig uit de directe omgeving, maar bijvoorbeeld wel vanaf de andere kant van de buurt.

Het zijn vooral jongens die gebruik maken van het veld. Voor de allochtone jongens is het vaak een alternatief voor een voetbalvereniging, waar hun lidmaatschap ondervertegenwoordigd is ten opzichte van autochtone jongens. Echter blijkt wel 40% van de gebruikers van de Cruyff Courts ook lid te zijn van een voetbalvereniging. Ook meisjes maken gebruik van de veldjes, echter zij doen dit liever en vaker als er activiteiten zijn georganiseerd. De beperkte deelname van meisjes komt volgens het onderzoek overigens niet doordat zij zich niet welkom voelen.

De intensiteit waarmee de velden worden gebruikt verschilt per dag van de week en moment op de dag. Met name de oudere jeugd maakt er in de avonduren gebruik van. De vrijdagmiddag blijkt een moment waarop er veel gebruik wordt gemaakt van de velden.

De resultaten die er met dit onderzoek zijn verkregen zullen meegenomen worden bij de case studie. Daarnaast zal er specifiek worden gekeken naar de achterliggende mechanismen en het bonding en bridging effect van een Cruyff Court.

3.3 Context case studie

Voor het onderzoek is één Cruyff Court geselecteerd op basis waarvan het onderzoek plaats zal vinden. Bij de selectie van de buurt is er vooral gekeken naar de cijfers van het CBS over de buurt. In eerste instantie is het van groot belang dat er voldoende gezinnen met kinderen in de buurt wonen, omdat de kinderen de hoofdgebruikers van het Cruyff Court zijn (Breedveld et al., 2009). In het onderzoek wordt er specifiek gekeken naar deze gezinnen en wat de rol van het Cruyff Court is op de contacten van de leden van deze huishoudens. Daarbij wordt er vanuit gegaan dat de contacten die de kinderen hebben in de buurt doorwerken op de contacten die de ouders hebben in de buurt. Voor De Greiden geldt dat 35% van de huishoudens bestaat uit ouders met kinderen. Als we dit percentage reflecteren naar het aantal huishoudens in de buurt (3.410 huishoudens) kan worden gesteld dat de populatie voor het onderzoek groot genoeg is.

Daarnaast is het van belang dat de buurt diversiteit vertoont op de verschillende kenmerken. Zo moet er een goede mix zijn qua inkomen, verhouding huur- en koopwoningen en allochtonen en autochtonen. Dit zijn namelijk allemaal kenmerken van

waaruit bridging plaats kan vinden. Tot slot moet de buurt over genoeg inwoners beschikken, zodat er een goede steekproef kan worden getrokken. Op basis van bovenstaande criteria is uiteindelijk het Cruyff Court It Feanfjild in de buurt De Greiden in Heerenveen geselecteerd als onderzoeksgebied.

De buurt is heterogeen qua samenstelling, waardoor de relaties die er zijn veelal niet duurzaam zijn. Daarbij is er een groot percentage van lage inkomens, wat van invloed is op het ontstaan van sociale cohesie. Zoals uit de theorie naar voren is gekomen ontstaat er minder snel sociale cohesie onder bewoners met lage inkomens. De Greiden is dus een buurt waar het investeren in de openbare ruimte van grote invloed kan zijn op de contacten tussen de bewoners in de buurt.

Bovenstaande is ook terug te zien in het leefbaarheidsonderzoek, dat is gedaan in 2001 en 2004, waaruit naar voren is gekomen dat er weinig contact is tussen de mensen met verschillende persoonskenmerken (Heerenveen 2004). Een voordeel hiervan, wat de bewoners aangeven, is dat ze op deze manier ook geen last van elkaar hebben. Deze resultaten dienen als uitgangspunt voor het onderzoek, waarbij er gekeken zal worden of deze contacten met de komst van het Cruyff Court zijn toegenomen. Het Cruyff Court ligt er sinds mei 2007, waardoor en voldoende tijd is geweest voor het ontstaan van contacten als gevolg van het veld. De vragen die hierbij centraal staan zijn: Is het Cruyff Court een middel waardoor mensen die elkaar eerder niet kenden met elkaar in contact komen en relaties aangaan? Is het effect van een Cruyff Court dat de reeds bestaande contacten tussen de mensen worden versterkt, zonder dat er nieuwe relaties worden aangegaan? Of is er geen duidelijk effect van het Cruyff Court op de contacten in de buurt waarneembaar?

Ook komt uit het onderzoek naar voren dat de bewoners van de buurt ontevreden zijn over de groen- en speelvoorzieningen (Heerenveen, 2004). Het Cruyff Court kan in beide gevallen gezien worden als een mogelijke oplossing voor deze problemen. Echter is het leefbaarheidsonderzoek dat in 2010 zal worden uitgevoerd nog niet beschikbaar, en kan dus het mogelijke effect van het Cruyff Court nog niet worden bekeken. Een ander punt is dat er in het leefbaarheidsonderzoek van 2007 niet meer specifiek is gekeken naar de buurten op zich. Bij het onderzoek van 2007 is de Gemeente Heerenveen als geheel genomen en is er geen onderscheid gemaakt tussen de buurten. Gevolg hiervan is dat de resultaten niet meer specifiek voor de buurt zijn te achterhalen. Hoe dit in het onderzoek van 2010 zal worden gedaan is onbekend.

3.3.1 Cruyff Court It Feanfjild in De Greiden in Heerenveen

De Gemeente Heerenveen wil zich profileren als 'Sportstad'. Heerenveen heeft veel sportvoorzieningen, zoals de ijsbaan Thialf, het Abe Lenstrastadion en vele andere

sportfaciliteiten met bijbehorende verenigingen. Echter is niet iedereen in (financiële) staat gebruik te maken van de verschillende besloten sportvoorzieningen. Ook voor deze groep is er sinds mei 2007 in Heerenveen de mogelijkheid om te sporten, namelijk door gebruik te maken van het Cruyff Court It Feanfjild. Doordat Heerenveen beschikt over een Betaald Voetbal Organisatie is de Gemeente Heerenveen door de Cruyff Foundation benaderd of zij belangstelling hadden voor de aanleg van een Cruyff Court. De Gemeente Heerenveen kon zich goed vinden in de uitgangspunten van de Cruyff Foundation, waardoor ze ertoe besloten hebben over te gaan tot de aanleg van een Cruyff Court. Daarnaast sluit het beleid van de Gemeente Heerenveen, ten aanzien van de speelvoorzieningen, goed aan bij de principes van de Cruyff Foundation. Het beleid van de speelvoorzieningen is erop gericht 'dat de jeugd plezier kan hebben en lol maken, waarbij bewegen voorop staat' (Kuipers, via e-mail).

Het Cruyff Court It Feanfjild is centraal gelegen in Heerenveen, in de buurt De Greiden (figuur 4). Door het water, de spoorlijn en de grotere weg kan De Greiden als een afgesloten buurt worden gezien, waarbinnen het onderzoek plaats zal vinden. Daarbij is uit de literatuur naar voren gekomen dat de activiteiten die men onderneemt in de openbare ruimte sterk afhankelijk is van de afstand en mogelijke hindernissen. Ook blijkt uit het onderzoek van het Mulier Instituut dat de gebruikers van het Cruyff Court toch veelal uit de buurt zelf komen. Deze punten zorgen ervoor dat het onderzoek zich specifiek richt op de gezinnen met kinderen binnen het onderzoeksgebied.

Figuur 4: Ligging Cruyff Court binnen onderzoeksgebied (Gemeente Heerenveen, 2010)

De Greiden is in de jaren '70 gebouwd en wordt gekenmerkt door de grote hoeveelheid beton dat er is gebruikt bij de bouw. Qua woningvoorraad is er afwisseling tussen hoogbouw en lagere rijtjeshuizen, die vaak lang en monotoon zijn. Tussen de woningen is veelal sprake van afgesloten gebieden die vaak worden gebruikt als parkeerplek (Heerenveen, 2006). Een ander kenmerk van de buurt is de lage sociaaleconomische status van de inwoners. Ondanks de lage sociaaleconomische status is het een zeer actieve buurt, wat zich uit in verschillende bewonersorganisaties. Zo is er de bewonersvereniging 'Wijkbelang De Greiden', die verschillende activiteiten organiseert voor de inwoners van de buurt. Ook heeft deze organisatie een eigen website en nieuwsblad waar bewoners terecht kunnen met vragen en ideeën. Daarnaast is er in de buurt een speciale Speeltuinenvereniging, die zich bezig houdt met het onderhoud van de speeltuin, maar ook met het organiseren van activiteiten voor de kinderen van 0 tot 12 jaar. Sinds 2007 is er nu ook een Cruyff Court in de buurt, wat de levendigheid van de buurt vergroot. Het veld ligt aan de rand van de buurt, op een plek waar ook andere sportvoorzieningen zijn gevestigd. Het idee van het veld is dat naast de bewoners uit de

buurt ook de scholen en de sportverenigingen er gebruik van kunnen maken. Dit alles gebeurt op basis van het openbare karakter, iedereen heeft toegang tot het veld. In tabel 1 zijn de overige kenmerken De Greiden weergegeven.

Figuur 5: Ligging onderzoeksgebied (Google Maps, 2010)

Aantal inwoners	7.710
Aantal huishoudens	3.420
Bevolkingsdichtheid	4.931 inwoners per/km ²
Leeftijdopbouw	0-14 jaar: 18% 15-24 jaar: 12% 25-44 jaar: 27% 45-64 jaar: 26% >65 jaar: 17%
Niet-westerse allochtonen	10% van bevolking
Huishoudensamenstelling	Eenpersoons: 34% Zonder kinderen: 31% Met kinderen: 35%
Werkzame personen	68%
Bijstandsuitkering	57 per 1000 huishoudens
Gemiddeld inkomen	16.300 euro per jaar
Inkomensverdeling	Laag: 42% Hoog: 13%
Woningen	Huur: 53% Koop: 47%

Tabel 1: De Greiden in cijfers (CBS in uw buurt, 2009)

4.1 Methode en Techniek

In het komende hoofdstuk zullen de verschillende keuzes, die zijn gemaakt voorafgaand aan het onderzoek, worden onderbouwd; waarna de onderzoeksmethode zal worden uitgewerkt. Vervolgens zal er in hoofdstuk 4.4 uitleg worden gegeven over de manier waarop de analyse is uitgevoerd.

4.2 Kwantitatieve onderzoeksstrategie

Bij het onderzoek wordt er gebruik gemaakt van een kwantitatieve onderzoeksstrategie. Het onderzoek zal kwantitatief van aard zijn, doordat er gekozen is voor een specifieke case studie. De case studie zal worden gedaan naar één van de Cruyff Courts in Nederland. Echter is het voor het onderzoek van belang om op basis van de resultaten van de case studie ook uitspraken te kunnen doen over andere Cruyff Courts in Nederland. Door gebruik te maken van een kwantitatieve onderzoeksstrategie zullen de uitkomsten numeriek van aard zijn, waardoor de uitkomsten makkelijker te generaliseren zijn naar de overige Cruyff Courts in Nederland.

4.2.1 Onderzoeksinstrument

Het onderzoeksinstrument dat voor het onderzoek is gebruikt is een enquête. Door in de enquête gebruik te maken van gesloten vragen wordt de analyse eenvoudiger en is er de mogelijkheid tot generalisatie op basis van de uitkomsten. De verschillende vragen uit de enquête kunnen worden gecodeerd, waardoor er gebruik kan worden gemaakt van statistiek om tot resultaten te komen.

Om het vertrouwen bij de respondent te krijgen wordt in de enquête begonnen met algemene vragen over de respondent en de buurt waarin hij/zij woont. Zo wordt gevraagd naar de leeftijd, geslacht, de duur dat men in De Greiden woont, of de kinderen in de buurt naar school gaan en of ouders en/of kinderen betrokken zijn bij de buurt in de vorm van activiteiten en deelname/lidmaatschap van de buurtvereniging.

Vervolgens komen een aantal stelling die zijn gespecificeerd naar ouder en kind(eren). Doormiddel van deze stellingen wordt er gekeken naar de contacten die men heeft in de buurt en het gebruik en bezoek van het Cruyff Court. Tot slot zijn er stellingen opgenomen over de effect van het Cruyff Court op de contacten die men heeft in de buurt.

Daarna volgen een aantal specifieke vragen over de respondent, die door sommigen als vertrouwelijk kunnen worden gezien. Door deze vragen aan het eind te plaatsen is de

kans dat men stopt met het invullen van de enquête het kleinst. Deze vragen gaan over het opleidingsniveau, de nationaliteit en het inkomen van de respondent.

Tot slot is er de mogelijkheid voor het plaatsen van opmerkingen en het invullen van een adres, voor mogelijk verder onderzoek. Door mensen de mogelijkheid te geven tot het plaatsen van opmerkingen kan extra informatie, die niet direct in de enquête naar voren komt, worden verkregen (bijlage 8.1).

4.3 Procedure

Kort volgt nu een stuk waarin wordt verteld op welke manier de respondenten van het onderzoek zijn geselecteerd. Daarna zal er een uitleg worden gegeven over de wijze waarop de data die met de enquêtes is verkregen zal worden geanalyseerd.

4.3.1 Werving

Doordat er voor het onderzoek geen beschikking was over een complete adressenlijst van de buurt, van waaruit een steekproef kan worden gedaan; is gekozen voor een iets minder nauwkeurige selectie methode.

De respondenten van het onderzoek zijn geselecteerd op basis van een systematisch bezoek aan huis. Door in de straten in de buurt om de vijf huizen aan te bellen, zijn de respondenten random geselecteerd. Bij de selectie zijn de huizen waar geen ouders of gezinnen met kinderen wonen afgevallend, en is er op het volgende adres aangebeld. Op deze manier zijn er 216 mensen benaderd die voldeden aan de eis dat ze ouder zijn van een kind/kinderen die thuis woont/wonen. Van de 216 waren 120 bereid een enquête in te vullen. Dit komt neer op een respons van 56%, wat vrij hoog is en voldoende om uitspraken te kunnen doen.

Doordat het onderzoek zich specifiek richt op de ouders en gezinnen met kinderen is er voor gekozen om in de avonden en woensdagmiddag te enquêteren. Op deze momenten is de kans het grootst dat de potentiële respondenten thuis zullen zijn. Het moment in de avond is vrij beperkt doordat er rekening moet worden gehouden met het moment waarop mensen eten en het feit dat het na een bepaalde tijd te laat is om nog bij mensen aan te bellen. Er zijn zes avonden geweest waarop is geënquêteerd en drie middagen in de maand april.

4.3.2 De respondenten

Zoals eerder is genoemd richt het onderzoek zich specifiek op de ouders en gezinnen met kinderen die wonen in de buurt De Greiden in Heerenveen. De buurt vormt een

afgesloten geheel door het spoor, een water, een drukke weg en de overloop in het landelijk gebied. Alle mensen die aan bovenstaande eis voldoet komt in aanmerking om deel te nemen aan het onderzoek.

Voor het onderzoek is het wel van belang dat de respondenten een juiste afspiegeling van de buurt vormen. Doordat er gebruik wordt gemaakt van een steekproef is het van belang dat de verschillende kenmerken van de inwoners van de buurt terugkomen in de respondenten van het onderzoek. Hierbij moet worden gedacht aan het feit dat er een juiste verdeling van koop- en huurwoningen in het onderzoek moet worden meegenomen. Daarnaast is het van belang dat er voldoende allochtone respondenten in het onderzoek worden opgenomen. In dit geval is 10% van de inwoners van De Greiden in Heerenveen van allochtone afkomst, wat terug moet komen in het percentage allochtonen onder de respondenten.

Door te kiezen voor het enquêteren in zowel de avonduren als overdag, wordt de kans dat de respondenten een goede afspiegeling van de buurt vormen vergroot. Zowel mensen die overdag werken, als wel mensen die in de avonduren werken zijn potentiële respondenten.

4.4 Analyse

Bij het analyseren van de enquêtes wordt er gekeken wat het effect van het Cruyff Court is op de contacten in de buurt. Om dit kunnen doen zullen eerst de verschillende stellingen worden gereduceerd tot twee of drie factoren. Deze factoren zullen daarbij overeenkomen met de begrippen bonding en bridging. Stellingen die gaan over het versterken van de bestaande contacten zullen vallen onder de factor bonding en de stellingen waarbij duidelijk sprake is van het opdoen van nieuwe contacten zullen vallen onder de noemer bridging.

Zodra deze factoren zijn gedefinieerd zal er gekeken worden of er een verband bestaat tussen de factoren bonding en bridging en het aantal keren dat men het Cruyff Court bezoekt. Op basis van deze uitkomsten kan er wat gezegd worden over het effect van het Cruyff Court in het proces van bonding en bridging.

Bovenstaande stappen zullen voor zowel de ouder als de kind(eren) worden uitgevoerd. Op deze manier kan er voor zowel ouders als kinderen worden gezegd wat het effect is van het Cruyff Court op de contacten die men heeft in de buurt.

Vervolgens wordt er gekeken welke variabelen nog meer van invloed zijn op het proces van bonding en bridging. Hierbij zullen de verschillende onafhankelijke variabelen worden uitgezet tegenover de afhankelijke variabelen bonding en bridging. Op deze manier kan

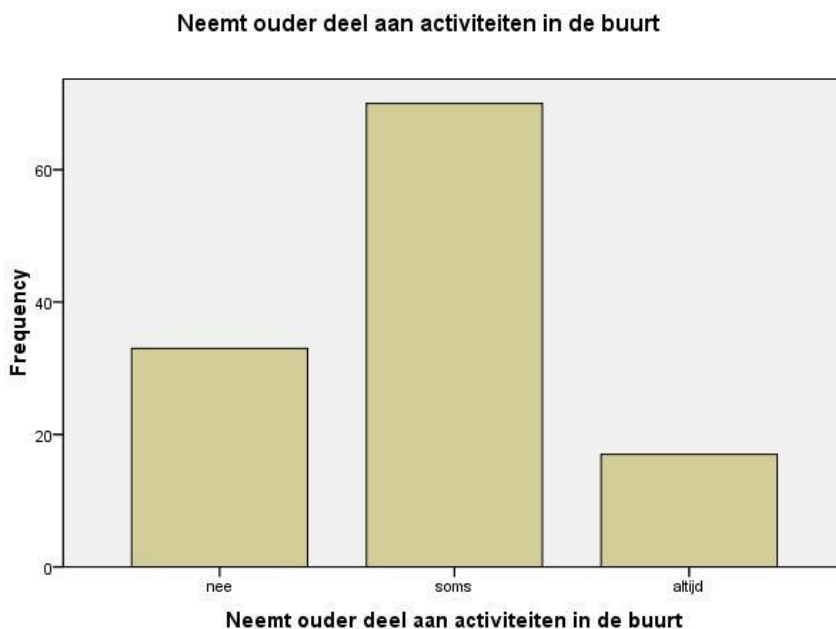
er gekeken worden of er naast de frequentie waarmee iemand het Cruyff Court bezoekt nog andere variabelen een rol spelen in het proces van bonding en bridging.

5.1 Resultaten

In het komende hoofdstuk wordt de data die door middel van de enquêtes is verkregen geanalyseerd en verheven tot bruikbare informatie. Om te komen tot bruikbare informatie worden verschillende statistische toetsen uitgevoerd, waarvan de uitkomsten in verschillende figuren zijn weergegeven.

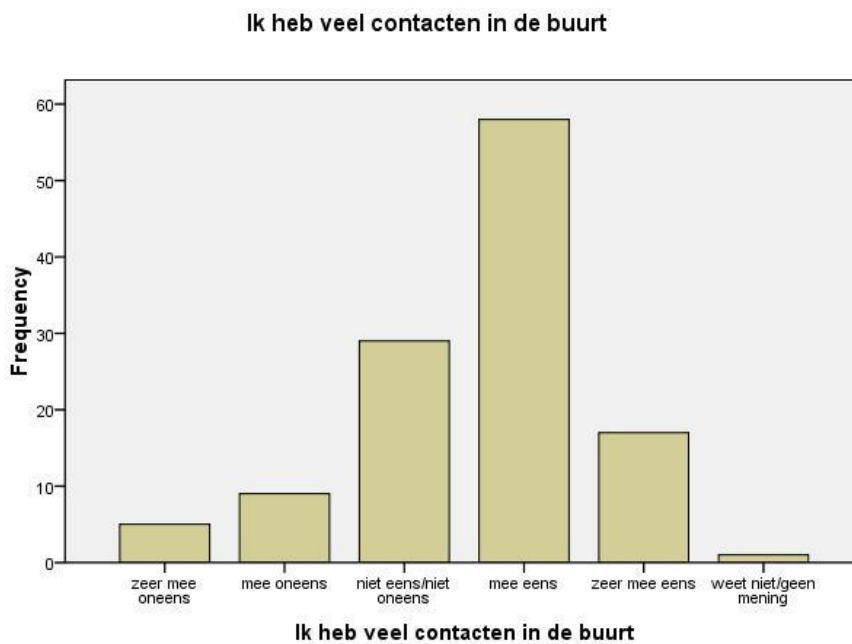
5.2 Frequentieverdelingen

Onderstaande figuur (6) en de bijbehorende statistische toets (bijlage 8.2.1 en 8.2.2) geven een beeld van de betrokkenheid van de ouder bij de buurt in het algemeen, op basis van de deelname aan activiteiten. Uit de figuur komt naar voren dat de categorie 'soms' significant vaker voorkomt dan de overige categorieën. De meeste ouders geven aan soms mee te doen aan activiteiten die er worden georganiseerd in de buurt. 'Soms' duidt erop dat men niet per definitie wel of niet meedoet, vaak wordt er afhankelijk van de soort activiteit besloten of men wel of niet meedoet. Het feit dat er activiteiten worden georganiseerd duidt erop dat er draagvlak voor is in de buurt. De activiteiten zijn een middel om mensen met elkaar in contact te kunnen laten komen, om zo sociale cohesie en sociaal kapitaal te creëren (Forrest en Kearns,2001).

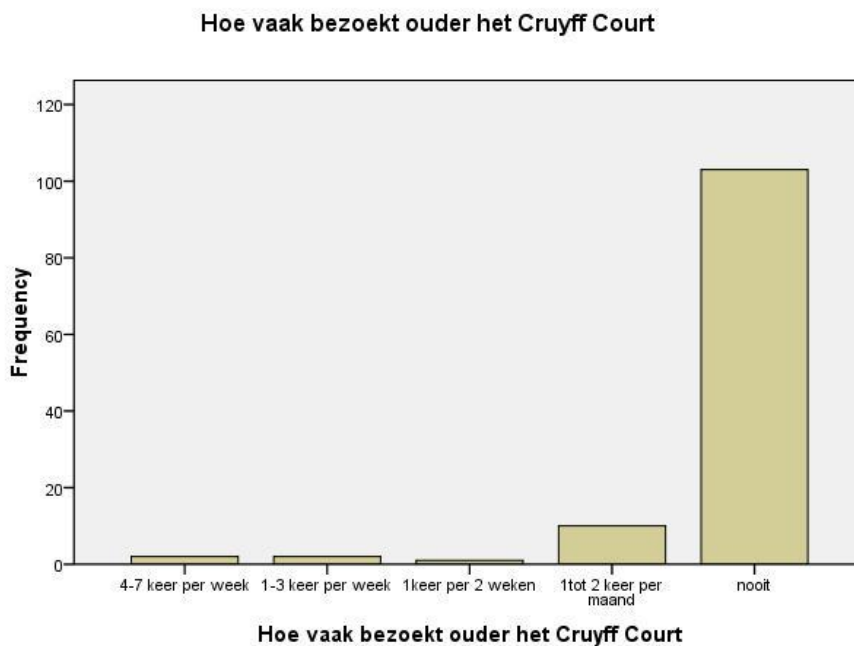
Figuur 6: Deelname ouder aan activiteiten in de buurt

Figuur 7: Frequentieverdeling aantal contacten van ouder in de buurt

Ook bij de vraag over het aantal contacten dat men heeft in de buurt is er één van de antwoordcategorieën die significant vaker voorkomt. Bij de stelling 'ik heb veel contacten in de buurt', komt de antwoordcategorie 'mee eens' het meest voor (figuur 7). De respondenten geven aan dat ze veel contacten in de buurt hebben, mogelijk als gevolg van de deelname aan de activiteiten. Hierbij gaat het niet direct over aantallen, maar meer over de beleving door de respondent. 'Veel' kan door mensen verschillend worden geïnterpreteerd. Over het algemeen is men dus tevreden met het aantal contacten dat men heeft, de respondenten vinden dat ze veel contacten hebben. De aanwezigheid van voldoende contacten (sociaal kapitaal) en de regelmatige deelname aan georganiseerde activiteiten in de buurt duiden erop dat de respondenten wel degelijk een binding hebben met de buurt. De respondenten geven aan dat er een bepaalde hoeveelheid sociaal kapitaal in de buurt aanwezig is (Putnam, 2000), in de vorm van het aantal contacten dat men heeft. Sociaal kapitaal kan alleen ontstaan als gevolg van het bridging proces waarvoor er een zekere mate van sociale cohesie in de buurt moet zijn (figuur 1).

Figuur 8: Frequentieverdeling gebruik/bezoek ouder aan Cruyff Court.

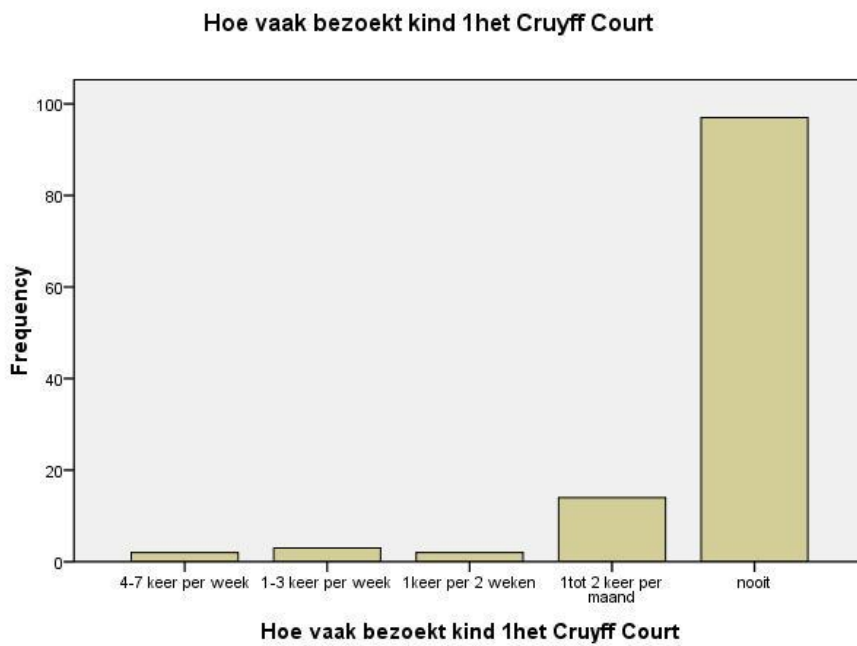
Op basis van bovenstaande figuur (8) en de Chi-kwadraat toets (bijlage 8.2.3) kan de 0-hypothese dat de verschillende categorieën, hoe vaak men het Cruyff Court bezoekt, in gelijke mate voorkomen worden verworpen. Doormiddel van de Chi-kwadraat toets is er gekeken of de waargenomen aantallen afwijken van de van te voren veronderstelde aantallen (Field, 2009). Verondersteld werd dat de verschillende categorieën in gelijke mate voor zouden komen, echter dit is niet het geval. Uit de figuur en de toets komt duidelijk naar voren dat de optie 'nooit' significant vaker voor komt dan de andere categorieën. Het feit dat veel van de buurtbewoners nooit bij het Cruyff Court komt en/of er gebruik van maakt is van invloed op het proces van bonding en bridging, de sociale cohesie en het sociaal kapitaal. Het veld zou moeten dienen als plek waar de verschillende bewoners samen komen, en een investering waar gezamenlijk zorg voor wordt gedragen (Marissing et al., 2004). Doordat de mensen niet samen komen op deze plek kunnen er geen nieuwe contacten ontstaan en zal er ook geen sociaal kapitaal ontstaan (SCP, 2002).

Uit de enquêtes en de gesprekken met de respondenten zijn verschillende redenen naar voren gekomen waarom men het Cruyff Court niet bezoekt of gebruikt. In de discussie zal hierop verder worden ingegaan. Redenen die vaak genoemd worden, in willekeurige volgorde, zijn:

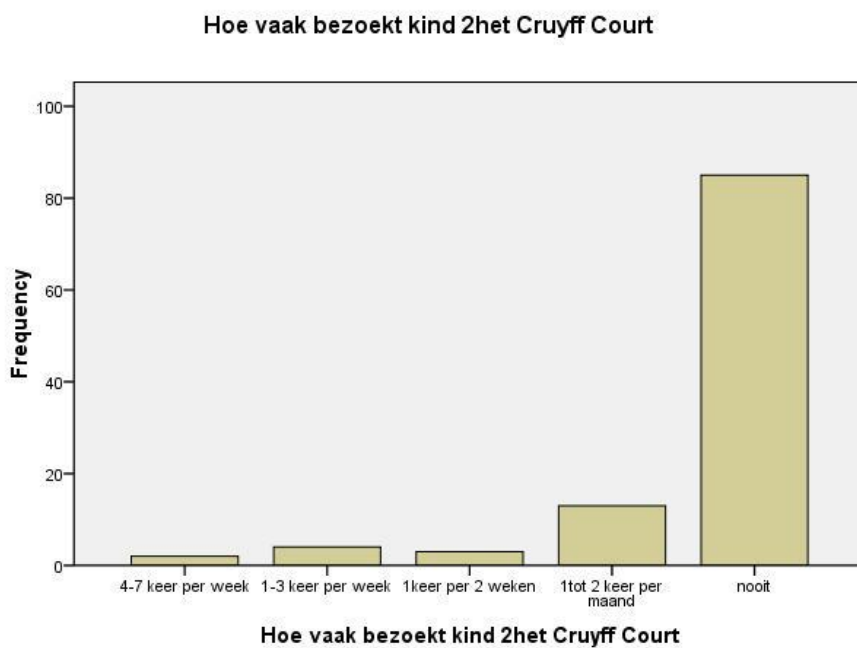
- De kinderen zijn te jong (wellicht gebruiken we het Cruyff Court wel als de kinderen ouder worden);

- De ligging van het Cruyff Court is ongunstig. Doordat het veld aan de over zijde van een redelijk drukke straat is, zijn het met name de jongere kinderen die niet naar het Cruyff Court mogen of kunnen;
- Daarmee samenhangend geldt, met name voor de ouders en gezinnen die achter in de buurt wonen, dat de afstand als een opstakel wordt gezien. Door de ligging van het Cruyff Court aan de rand van de buurt is het voor veel mensen een grote afstand om het veld te bereiken. Ouders hebben op deze manier weinig tot geen zicht op de kinderen;
- Een ander opvallende reden waarom men geen gebruik maakt van het Cruyff Court is dat in de ogen van de respondenten het veld wordt gedomineerd door oudere jongeren (>15 jaar) die veelal van allochtone afkomst zijn. Een deel van de kinderen voelt zich hierdoor bedreigt en maakt daarom geen gebruik van het Cruyff Court;
- Tot slot is er nog een grote groep die geheel niet bekend is met het bestaan van het Cruyff Court in de buurt.

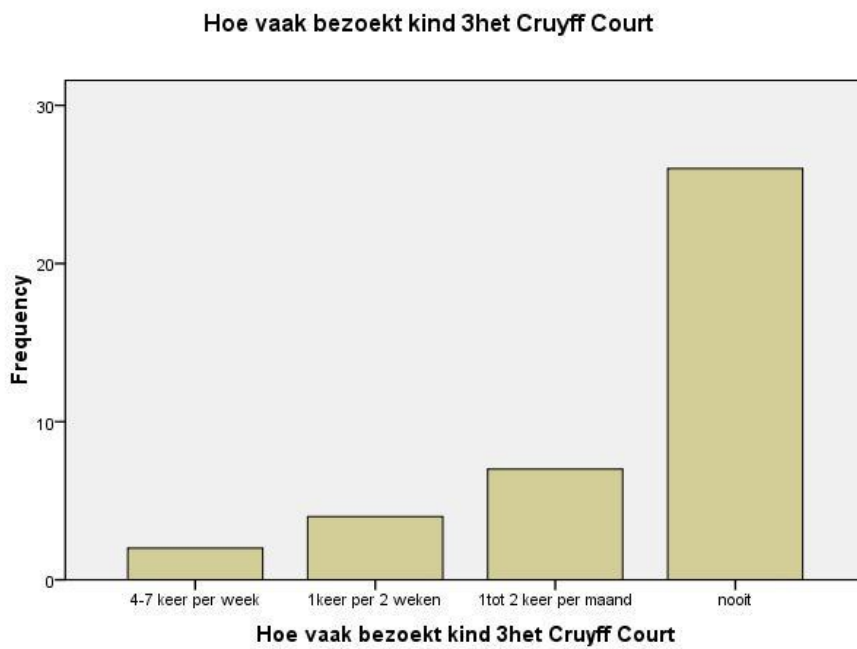
Als we hetzelfde bekijken voor de kinderen die het Cruyff Court bezoeken is er een gelijke trend waar te nemen (bijlage 8.2.4 en 8.2.5). Ook voor de kinderen die het Cruyff Court gebruiken en bezoeken geldt dat de optie 'nooit' het meest wordt aangegeven als we het hebben over de frequentie waarmee men het Cruyff Court bezoekt. Ook in dit geval kan de 0-hypothese dat de verschillende frequenties in gelijk mate voorkomen worden verworpen. Door te kijken naar de *residual* is te zien welke categorie en de mate waarin de categorie verschilt van de andere frequenties (Field, 2009). Een kanttekening moet worden geplaatst bij de frequentieverdeling van het bezoek van kind 4. Het aantal cases bij deze variabele is dusdanig klein, dat het verschil niet als significant mag worden geschouwd.

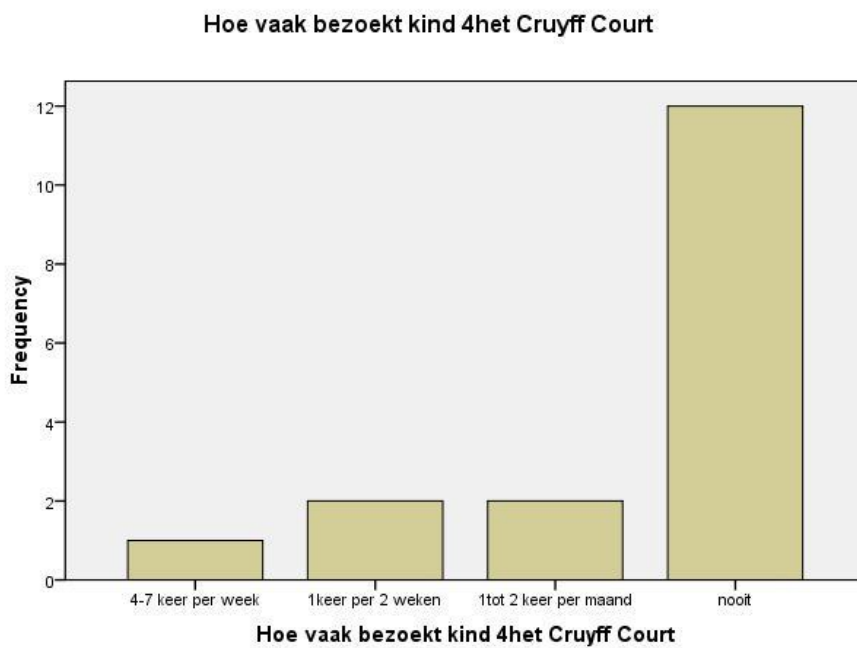
Figuur 9: Frequentieverdeling gebruik/bezoek kind 1 aan Cruyff Court

Figuur 10: Frequentieverdeling gebruik/bezoek kind 2 aan Cruyff Court

Figuur 11: Frequentieverdeling gebruik/bezoek kind 3 aan Cruyff Court

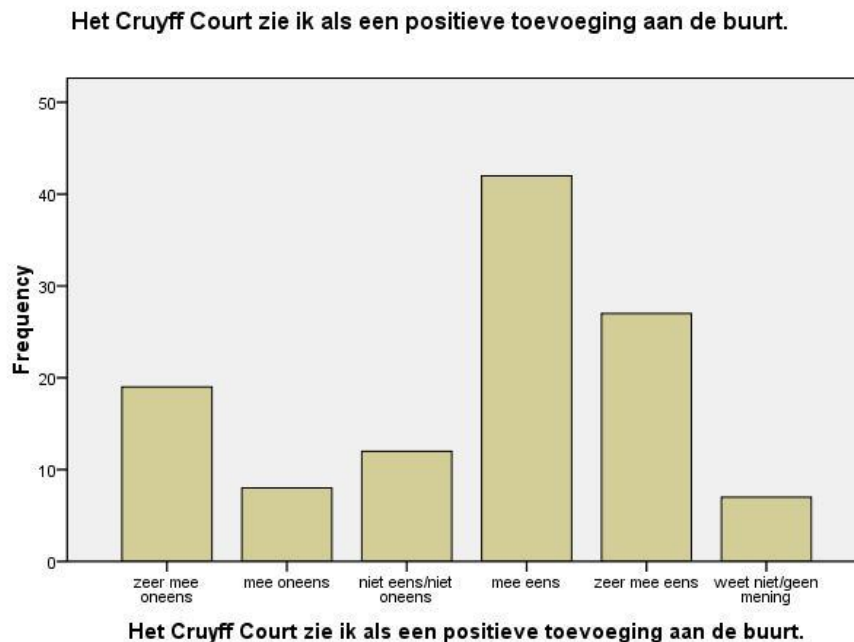
Figuur 12: Frequentieverdeling gebruik/bezoek kind 4 aan Cruyff Court

Ondanks dat weinig respondenten het Cruyff Court ooit bezoeken of hebben bezocht, blijken veel van de respondenten het Cruyff Court wel degelijk als een positieve toevoeging voor de buurt zien. Uit onderstaande figuur (13) (bijlage 8.2.6 en 8.2.7) komt

naar voren dat bijna tweederde van de respondenten het veldje ervaart als een positieve toevoeging voor de buurt. Ondanks dat slechts 15% van de respondenten ooit het Cruyff Court heeft bezocht, is er dus een grote groep die wel waarde hecht aan het Cruyff Court zonder er zelf gebruik van te maken.

Uit de gesprekken met de respondenten en de opmerkingen in de enquêtes blijkt:

- Het veld zorgt ervoor dat jongeren die eerder op andere plekken voor overlast zorgden nu meer buiten de buurt worden gehouden. Het veld dient als ontmoetingsplek, waardoor andere bewoners geen last hebben van de jongeren.
- Doordat de oudere jeugd op het Cruyff Court gaat voetballen, er meer ruimte ontstaat voor jongere kinderen om op andere plekken in de buurt te gaan voetballen en spelen.

Figuur 13: Mate waarin men het oneens/eens is met de stelling dat het Cruyff Court een positieve toevoeging is voor de buurt.

5.3 Correlatiematrixen

Correlatie matrixen zijn een weergave van mogelijke verbanden tussen één of meerdere variabelen. Doordat er sprake is van ordinale variabelen (twee of meer categorieën), die niet normaal is verdeeld, wordt er gebruikt gemaakt van een Kendall's Tau correlatie (Field, 2009).

Eerder in het onderzoek is gebleken dat bij zowel de ouders als de kinderen het aantal keren dat men het Cruyff Court bezoekt vrij minimaal is. Vervolgens is er gekeken of

deze variabelen elkaar onderling beïnvloeden (bijlage 8.2.8). Er blijkt een verband te bestaan tussen het aantal keren dat kind 1, kind 2, kind 3 en kind 4 het Cruyff Court bezoeken en gebruiken. Het verband duidt erop dat zodra kind 1 het Cruyff Court wel of niet bezoekt, dit gevolgen heeft voor het aantal bezoeken van de overige kinderen. Rekening moet hierbij worden gehouden met het feit dat de verschillende categorieën antwoordmogelijkheden niet in gelijke mate voorkomen. Daarbij is het aantal gezinnen met vier kinderen slechts 17 (N=17), waardoor er officieel geen statistische toetsen uitgevoerd mogen worden.

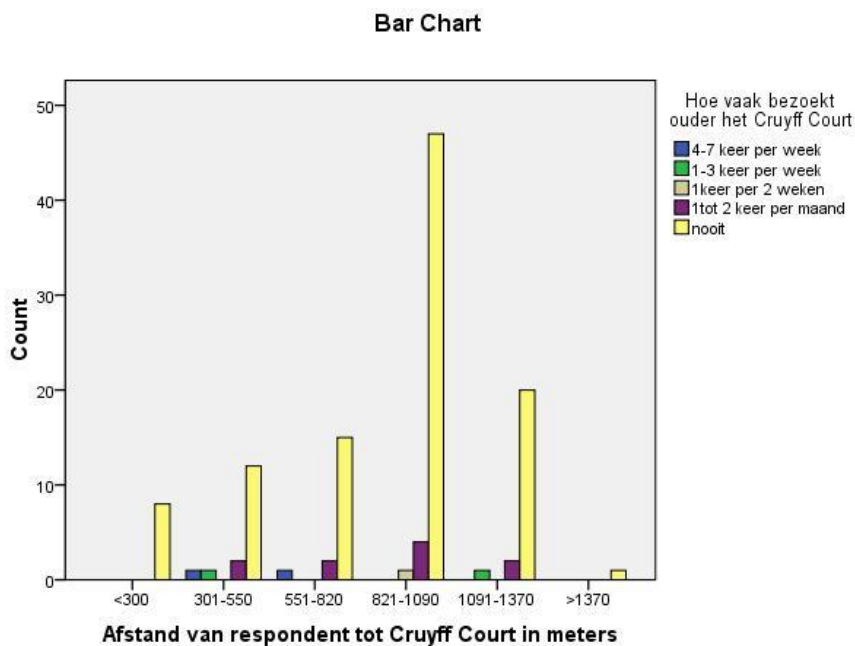
Als we kijken naar het verband tussen het aantal bezoeken van de ouder aan het Cruyff Court en het bezoek en gebruik van de kinderen zien we een gelijke trend. Ook in dit geval kan er worden gesteld dat zodra de kinderen vaker bij het Cruyff Court komen, ook de ouders vaker een bezoek brengen of gebruik maken van het Cruyff Court (bijlage 8.2.9). Ook hierbij moet er rekening worden gehouden met het feit dat het aantal ouders en kinderen dat het Cruyff Court bezoeken erg klein is. Gevolg hiervan is dat er met name een verband waarneembaar is tussen de antwoordcategorie 'nooit', van zowel de ouders als de kinderen.

De correlatiecoëfficiënten zijn allemaal positief, variërend van 0.286 tot 0.546. Uit deze cijfers valt op te maken dat er een redelijk sterk positief verband bestaat tussen de variabelen. Het positieve verband duidt erop dat bij een toename van het aantal bezoeken van de kinderen aan het Cruyff Court, ook een toename van het aantal bezoeken van de ouder zal volgen (Field, 2009).

5.3.1 Effect van de afstand tot het Cruyff Court

Doordat er een grote groep respondenten is die nooit het Cruyff Court bezoekt of er gebruik van maakt is het interessant om te kijken in hoeverre de afstand van de respondent tot het Cruyff Court hierop van invloed is. Veel van de respondenten geven aan geen gebruik te maken van het Cruyff Court, doordat de afstand tot het veld te groot is. Op basis van de literatuur kan worden verondersteld dat deze reden met name geldt voor mensen die ver bij het Cruyff Court vandaan wonen (Witten et al., 2008).

In figuur 14 is weergegeven hoe vaak de verschillende respondenten het Cruyff Court gebruiken en hun afstand tot het Cruyff Court.

Figuur 14: Correlatie bezoek ouder aan Cruyff Court * afstand tot Cruyff Court

Uit bovenstaande figuur (14) (en de bijbehorende Spearman's Rho correlatiecoëfficiënt (bijlage 8.2.10)) komt naar voren dat het bezoek van het Cruyff Court door de ouders niet afhankelijk is van de afstand tot het Cruyff Court. In de figuur is duidelijk te zien dat de lengte van de staven willekeurig verdeeld is. Er is geen lineair verband waar te nemen tussen de afstand tot het Cruyff Court en het aantal bezoeken dat de ouder brengt aan het Cruyff Court. Op basis van de correlatiecoëfficiënt kan worden geconcludeerd dat er geen significant verband bestaat tussen de afstand tot het Cruyff Court en de frequentie waarmee men het Cruyff Court bezoekt. Het idee van De Witten et al. (2008), dat de afstand van invloed is op het gebruik van de openbare voorziening wordt hiermee niet bevestigd.

Echter is ook in dit geval de groep respondenten die het Cruyff Court nooit bezoekt dusdanig groot dat de andere categorieën te verwaarlozen zijn. Door de groep respondenten die het Cruyff Court nooit bezoeken te elimineren ontstaat er een te kleine steekproef (N=15). Dit gegeven in ogenschouw genomen, blijkt ook bij het uitvoeren van een nieuwe Chi-kwadraatanalyse er geen verband bestaat tussen het aantal keren dat de respondent het Cruyff Court bezoekt en de afstand tot het Cruyff Court (bijlage 8.2.11 en 8.2.12).

5.4 Regressie analyse

Om vervolgens meer duidelijkheid te krijgen over de variabelen die van invloed zijn op het gebruik en bezoek van het Cruyff Court door de ouder, is er een regressieanalyse uitgevoerd. Door middel van een regressie kan er gekeken worden welke variabelen van invloed zijn op het bezoek en het gebruik van het Cruyff Court, en de mate waarin deze variabelen een verklarende factor kunnen zijn. Doordat bij een groot deel van de variabele sprake is van een categorische variabele met meer dan twee categorieën, zijn er verschillende dummies van de variabelen gemaakt. Ook is de afhankelijke variabele (gebruik/bezoek Cruyff Court door ouder) gereduceerd tot een binaire variabele, waarbij er twee categorieën (wel en niet) zijn gemaakt. De verschillende variabelen zijn door middel van de *enter* methode ingevoerd, wat inhoudt dat de verschillende variabelen in één keer in het model zijn ingevoerd en niet één voor één. Een voordeel van deze methode is dat er geen onderscheid of hiërarchie van de verschillende variabelen plaatsvindt. Bij een herhaling van het onderzoek zullen de variabelen op een zelfde *random* manier in het model worden opgenomen.

In bijlage 8.2.13 zijn de resultaten van de regressie weergegeven. In de tabel zijn verschillende variabelen opgenomen die mogelijk van invloed zijn op de frequentie waarmee de respondenten het Cruyff Court bezoeken en gebruiken.

Het is belangrijk te weten dat de verschillende variabelen geen (te sterke) onderlinge samenhang vertonen. De afzonderlijke variabelen zijn niet dusdanig sterk met elkaar gecorreleerd dat ze van invloed zijn op de voorspelling van de afhankelijke variabele (aantal bezoeken aan het Cruyff Court door de ouder). Dit gegeven zien we terug in de laatste kolommen van bijlage 8.2.13

Uit de toets statistieken (bijlage 8.2.14) blijkt dat de verschillende onafhankelijke variabelen 30,3% van de variantie van de afhankelijke variabele verklaren. Het aantal bezoeken aan het Cruyff Court door de ouders kan voor 30,3% worden verklaard door de verschillende onafhankelijke variabelen. Dit percentage is erg klein, mede door het grote aantal respondenten dat het Cruyff Court nooit bezoekt. Op basis van de ANOVA (bijlage 8.2.15) kan worden gesteld dat het model als geheel niet significant is. De verschillende variabelen leveren geen bijdrage aan het voorspellen van het gebruik en bezoek van het Cruyff Court door de ouder.

Uit de tabel (bijlage 8.2.13) komt verder naar voren dat twee van de dummies significant zijn. Deze significantie houdt in dat de categorieën significant verschillen van de referentiecategorie. Allereerst is te zien dat er een verschil bestaat tussen het wel of niet bezoeken van het Cruyff Court door mensen met verschillende inkomens. Uit de tabel

komt naar voren dat mensen met een inkomen van €2000-€2599 vaker gebruik maken van, dan wel een bezoek brengen aan het Cruyff Court, dan mensen met een inkomen lager dan €1099. De groep met een inkomen lager dan €1099 geldt hierbij als referentie en uit de tabel valt af te lezen dat het verband zwak positief is (B). Deze uitkomst is in strijd met de eerder beschreven theorie waaruit naar voren komt dat mensen met lage inkomens meer met de voorzieningen in de buurt verbonden zijn dan mensen met hoge inkomens (Beckhoven en Van Kempen, 2002).

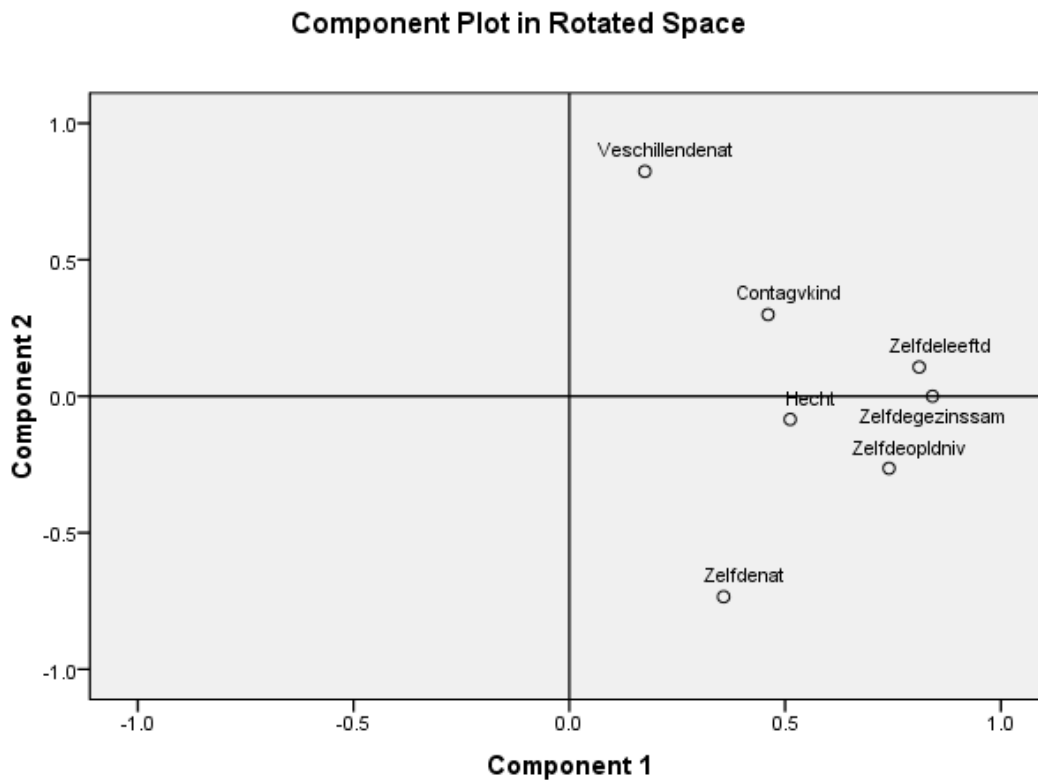
Een tweede verband bestaat er tussen het gebruik en bezoek van het Cruyff Court en de huishoudensamenstelling van de respondent. In dit geval geldt de huishoudens waarin de ouders getrouwd, dan wel samenwonend zijn als referentiecategorie. Uit de tabel (bijlage 8.2.13) valt op te maken dat alleenstaande ouders vaker gebruik maken van dan wel een bezoek brengen aan het Cruyff Court dan gehuwde/samenwonende ouders. Ook in dit geval is het een positief verband (B), wat niet erg sterk is (Beta).

5.5 Factor analyse

Doormiddel van een factor analyse wordt gekeken of de verschillende stellingen, en de antwoorden daarbij van de respondenten, vooral bonding dan wel bridging tot gevolg hebben. Gekeken wordt of de contacten die er zijn in de buurt vooral met mensen met dezelfde persoonskenmerken zijn, dan wel met mensen met andere persoonskenmerken. De verschillende stellingen zullen hierbij worden gereduceerd tot 2 of meerdere componenten die overeenkomen met bonding en bridging. Door het creëren van de componenten is gekeken of er een verband bestaat tussen het type contacten dat men heeft en het gebruik en bezoek van het Cruyff Court.

5.5.1 Contacten ouder

Allereerst zijn de stellingen over de contacten van de ouder gereduceerd tot twee componenten. Deze twee componenten komen overeen met de principes van bonding en bridging, waarbij component 1 gelijk staat aan bonding en component 2 de meeste overeenkomst vertoont met bridging. In figuur 15 is bovenstaande gevisualiseerd, met daarin de verschillende stellingen over de contacten van de ouder. In bijlage 8.2.16 is te zien hoe de verschillende stellingen scoren op de twee onderscheiden componenten.

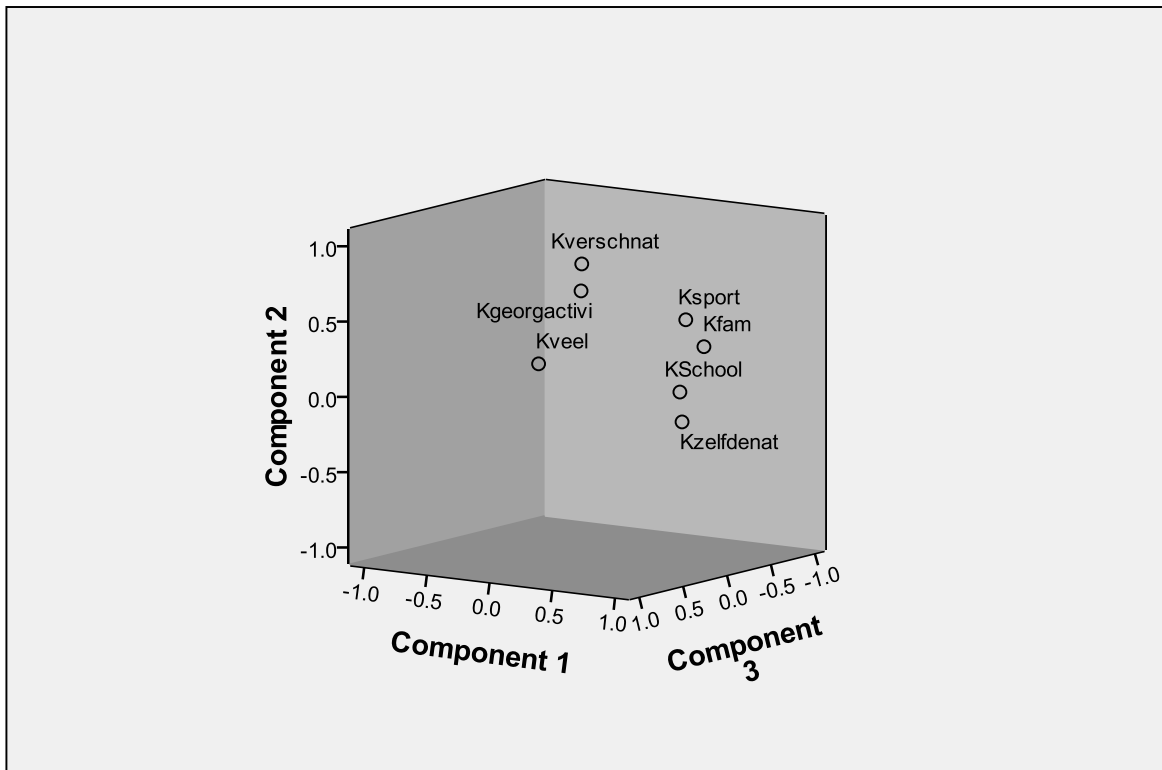

Figuur 15: Stellingen over de contacten van de ouder in de buurt

5.5.2 Contacten kinderen

Bij het uitvoeren van een zelfde analyse voor de contacten van de kinderen in de buurt, is een soortgelijk patroon waar te nemen. Echter zijn er in dit geval drie in plaats van twee componenten onderscheiden. In dit geval kan component één worden vergeleken met het idee van bonding, component twee vertoont overeenkomsten met bridging en component drie gaat meer over de kwantiteit van de contacten van de kinderen in de buurt. In figuur 16 is bovenstaande visueel weergegeven. In bijlage 8.2.17 is weergegeven hoe de verschillende stellingen scoren op de verschillende componenten. Hierin is een duidelijk onderscheid te zien tussen de stellingen wat betreft bonding en de stellingen die meer overeenkomen met het idee van bridging.

Component Plot in Rotated Space

Figuur 16: Stellingen over de contacten van de kinderen in de buurt

5.5.3 Bonding/bridging en het gebruik/bezoek van het Cruyff Court

In het komende deel zal er gekeken worden naar een verband tussen het type contacten dat men heeft in de buurt en de frequentie waarmee men het Cruyff Court bezoekt. Vanuit daar kan er mogelijk iets gezegd worden over de bijdrage van het Cruyff Court aan het ontstaan en versterken van de contacten in de buurt. Verondersteld wordt dat zodra mensen bij het Cruyff Court komen, dit van invloed zal zijn op het type contacten dat men heeft. Hierbij zou het Cruyff Court moeten dienen als ontmoetingsplek voor de bewoners van de buurt, van waaruit nieuwe contacten zullen ontstaan en zo ook sociaal kapitaal (Flap en Volker, 2005). Ook bij deze analyse moet er rekening worden gehouden met het feit dat het grootste deel van de respondenten nooit bij het Cruyff Court komt, waardoor de resultaten een vertekend beeld kunnen geven.

Doordat er niet wordt voldaan aan de verschillende assumpties wordt er gebruik gemaakt van een non-parametrisch correlatie toets. In bijlage 8.2.18 zijn de resultaten van de analyse weergegeven.

Uit de correlatiematrix (bijlage 8.2.18) komt naar voren dat er geen verband bestaat tussen het aantal keren dat de ouder het Cruyff Court bezoekt en het type contacten dat men heeft in de buurt. Rekening moet hierbij worden gehouden met het feit dat er maar weinig ouders zijn die het Cruyff Court gebruiken, dan wel bezoeken.

Bij het reduceren van de data tot de groep ouders die het Cruyff Court minimaal één keer per maand bezoekt, en een zelfde analyse, blijkt dat er wel een verband bestaat tussen het type contacten dat men heeft als gevolg van het gebruik en bezoek van het Cruyff Court (bijlage 8.2.19). De respondenten die het Cruyff Court wel gebruiken en of bezoeken vertonen meer bonding binnen hun contacten. Dit gegeven duidt erop dat mensen die gebruik maken van/een bezoek brengen aan het Cruyff Court veelal in contact komen met mensen die zij reeds kennen, dan wel met mensen met dezelfde persoonskenmerken. Het Cruyff Court dient voor hen niet als plek om nieuwe contacten aan te gaan, zoals verondersteld op basis van de literatuur van Flap en Volker (2005).

Bij het uitvoeren van eenzelfde analyse waarbij gekeken wordt naar de contacten van de kinderen en hun gebruik en bezoek aan het Cruyff Court, zien we een gelijke uitkomst als bij de ouders. In de tabel (bijlage 8.2.20) zijn een aantal significante verbanden af te lezen, deze gaan echter over het gebruik en bezoek van het Cruyff Court door de kinderen en hoe deze elkaar onderling beïnvloeden. Van belang is echter het effect van het Cruyff Court op het ontstaan en versterken van de contacten. Uit de tabel komt niet naar voren dat er een verband bestaat tussen het type contacten dat men heeft en de frequentie waarmee men het Cruyff Court gebruikt of bezoekt. Ook bij deze analyse moet er rekening worden gehouden met het feit dat er maar weinig kinderen zijn die het Cruyff Court gebruiken en bezoeken.

6.1 Discussie, conclusie en aanbevelingen

Bovenstaand onderzoek is verricht om antwoord te kunnen geven op de volgende onderzoeksvraag:

In hoeverre dragen sportinvesteringen in de openbare ruimte in een (arme) buurt bij aan het ontstaan en het versterken van sociale contacten en de sociale cohesie tussen de bewoners van die buurt?

Om deze onderzoeksvraag te kunnen beantwoorden zijn er meerdere deelvragen onderscheid, te weten:

- Hoe belangrijk is bonding en bridging in de buurt bij het ontstaan van sociale cohesie en sociaal kapitaal?
- Op welke manier kunnen sportinvesteringen in de openbare ruimte bijdragen aan het ontstaan van sociale cohesie en sociaal kapitaal?
- In hoeverre hebben sportinvesteringen in de buurt bondingeffecten tot gevolg?
- In hoeverre hebben sportinvesteringen in de buurt bridgingeffecten tot gevolg?

Nu zullen eerst de deelvragen kort afzonderlijk worden beantwoord. Vervolgens zal er een discussie volgen waarin de verkregen resultaten nader zullen worden bekeken. Daarbij zal doormiddel van nieuwe literatuur gekeken worden of er voor de verkregen resultaten een mogelijke verklaring kan worden gegeven. Vervolgens vindt er een foutendiscussie plaats, waarin het onderzoek als geheel zal worden geëvalueerd. Daarna zal er een conclusie volgen waarbij er ook gekeken zal worden wat de consequenties zijn voor een te voeren beleid. Tot slot er gekeken worden naar de mogelijkheden voor verder onderzoek.

6.2.1 Discussie

Voor het ontstaan van sociaal kapitaal is zowel bonding als bridging van belang. Eerst moet er sociale cohesie ontstaan van waaruit door middel van bridging sociaal kapitaal kan ontstaan (SCP, 2002). Als we kijken naar het niveau van de buurt zien we dat de contacten steeds vager en oppervlakkiger worden. Door de toegenomen mobiliteit is het steeds makkelijker om sociale contacten te onderhouden op een hoger schaalniveau. In een buurt is het belangrijk dat er voldoende sociale cohesie en sociaal kapitaal aanwezig is, om de buurt leefbaar te houden. Voor het creëren van draagvlak voor bijvoorbeeld activiteiten is het belangrijk dat er voldoende sociale cohesie in de buurt aanwezig is.

Zowel bonding als bridging is van essentieel belang bij het creëren en laten bestaan van sociale cohesie en sociaal kapitaal binnen de buurt.

Sportinvesteringen kunnen een bijdrage leveren aan de sociale cohesie en het sociaal kapitaal in de buurt. Door het doen van sportinvesteringen in de buurt ontstaat er een gemeenschappelijke deler, waarvoor de bewoners van de buurt gezamenlijk zorg zullen dragen (Marissing et al., 2004). De sportinvestering dient als ontmoetingsplek binnen de buurt, waar de verschillende bewoners samen komen. Rekening moet er worden gehouden met het feit er als gevolg van de investering ook uitsluiting plaats zal vinden (Scheerder et al., 2004). De gebruikers zullen een sterke interne binding hebben, waarbij de scheiding met de groep die de investering niet (kunnen) gebruiken zal toenemen. Er vindt dan geen bridging plaats, en er zal dus ook geen sociaal kapitaal ontstaan.

Uit het onderzoek is naar voren gekomen dat de sportinvestering, waarnaar er bij de case studie is gekeken, nog bonding nog bridging tot gevolg heeft. De gedachte van Putnam (2000), waarbij sport als helende factor zou kunnen dienen bij het proces van de afname van sociale cohesie en sociaal kapitaal, wordt hiermee verworpen.

Op basis van de resultaten van bovenstaand onderzoek kan worden geconcludeerd dat het Cruyff Court It Feanfjild in De Greiden in Heerenveen niet van invloed is op de contacten die de bewoners hebben in de buurt. Doordat er een grote groep respondenten is die nooit bij de sportinvestering komt, kunnen er geen zinvolle conclusies worden getrokken over het effect van het gebruik en bezoek op het ontstaan en versterken van de contacten van de buurtbewoners.

De deelvragen laten zien dat er op basis van de literatuur verwacht kan worden dat de sportinvestering een goede bijdrage kan leveren bij het ontstaan en herstel van het sociaal kapitaal en de sociale cohesie. Uit de case studie is echter naar voren gekomen dat er door een gebrek aan deelname en bezoek van het Cruyff Court geen van deze processen plaatsvinden in de buurt. Om een verklaring te kunnen geven voor deze uitkomsten is er gekeken naar nieuwe literatuur. Op basis van deze literatuur zal er een mogelijke verklaring worden gegeven voor het feit dat er geen bonding nog bridging plaats vindt; en daarmee samenhangend het achterwegen blijven van het ontstaan van sociale cohesie en sociaal kapitaal.

Met name de beperkte deelname en bezoek van het Cruyff Court zorgen ervoor dat het veld van weinig betekenis is voor de contacten tussen bewoners van de buurt.

Zoals uit de enquête al naar voren is gekomen lijkt er een dominante groep jongeren te zijn die het Cruyff Court als het ware toe-eigenen, waardoor de overige bewoners zich niet welkom voelen.

Het feit dat jongeren waarde hechten aan een plek voor zichzelf is niet bijzonder. Veel van de openbare ruimte die wordt ontwikkeld wordt gezien als plek voor de volwassenen, waar jongeren in veel van de gevallen als niet welkom worden gezien. Het gedrag dat jongeren vertonen sluit vaak niet aan bij wat volwassenen wenselijk vinden, het gedrag is 'out of place' (Holland et al., 2007 p. 45). Daarbij maken jongeren vaak in groepen gebruik van de openbare ruimte, wat er voor zorgt dat ze als intimiderend over kunnen komen. De groepen zijn veelal homogeen qua samenstelling, waardoor ook niet alle jongeren zich ermee kunnen identificeren (Malone, 2002). In dit geval is er sprake van een groep oudere jongens die veelal van allochtone afkomst zijn, die het veld als het ware in hun macht hebben. Zodra deze groep actief is op het Cruyff Court voelen andere jongeren zich niet welkom, waardoor de openbare ruimte beperkt openbaar wordt. Doordat er een bepaalde vorm van angst is voor de verschillende gebruikers groepen van de openbare ruimte, vindt er weinig tot geen interactie plaats tussen de verschillende gebruikers. Als deze interactie er wel zou zijn, bijvoorbeeld als gevolg van beleid, zou de angst voor de 'andere' groep weg kunnen worden genomen (Holland et al., 2007).

Een afgesloten plek die speciaal is ontwikkeld voor de jongeren, bijvoorbeeld in de vorm van een Cruyff Court, is niet altijd een oplossing. Door de jongeren een specifieke plek toe te wijzen zullen zij zich nog meer buitengesloten voelen. Ook worden zij meer als een probleem gezien, bij het gebruik van deze locatie. Het feit dat zij als probleem worden gezien zorgt ervoor dat ze meer intimiderend overkomen waardoor het probleem van beperkte interactie wordt versterkt (Malone, 2002). Op deze manier zal er een conflict ontstaan tussen de heersende groep bij de investering en de groep die zich er niet welkom voelt/niet welkom is.

Het feit dat het vooral jongens zijn die het veld domineren zorgt er ook voor dat er weinig oudere meisjes gebruik maken van het Cruyff Court. De dominante positie die de oudere jongens op het veld innemen wordt door de tijd heen alleen maar sterker, zij blijven hun 'territorium' als het ware verdedigen. De meisjes en ook de jongere kinderen willen niet toetreden in een domein dat wordt gecreëerd en gedomineerd door jongens (Bryson, 1987).

Ook de afstand van het huis tot het Cruyff Court wordt door veel van de respondenten als een belemmering gezien. De respondenten geven aan dat de afstand tot het veld te groot is en dat ook de ongunstige (gevaarlijke) ligging ervoor zorgt dat men geen gebruik maakt van het veld. Verondersteld kan worden dat zodra mensen verder van het Cruyff Court wonen, men er minder vaak gebruik van zal maken (De Witten et al., 2008).

Uit dit onderzoek is echter gebleken dat er geen verband is tussen de afstand tot het Cruyff Court en het gebruik/bezoek er van (figuur 14).

Een andere verklaring hiervoor is het idee van *intervening opportunities*. Deze tussengelegen mogelijkheden zorgen ervoor dat het aantal gebruikers en bezoekers van het Cruyff Court wordt beïnvloed door de overige sport- en speelvoorzieningen in de buurt (Knox en Marston, 2007). Doordat er dichterbij huis andere voorzieningen zijn, waar de kinderen ook kunnen sporten en spelen, is de bereidheid een grotere afstand af te leggen kleiner. Met name voor jongere kinderen geldt dit, doordat zij veelal nog onder het toezicht staan van de ouders. Zodra men verder van het Cruyff Court af woont, is het aantal tussengelegen mogelijkheden groter en zal men minder snel de grotere afstand tot het Cruyff Court afleggen.

6.2.2 Foutendiscussie

Bij een evaluatie van het onderzoek als geheel zijn een aantal punten naar voren gekomen die mogelijk beter of anders hadden gekund. Van te voren werd verwacht dat de inwoners van de buurt wel gebruik zouden maken van het Cruyff Court. Deze verwachting was er op basis van één van de doelstellingen waarmee de Cruyff Courts worden aangelegd. Het doel van de velden is de verschillende doel- en bevolkingsgroepen met elkaar in contact brengen, van te voren is de aanname gedaan dat het Cruyff Court zou moeten dienen als ontmoetingsplek. Op basis van deze verwachting is er bij de enquête weinig aandacht geweest voor de groep die nooit bij het Cruyff Court komt. Uit de enquête had meer informatie kunnen worden gehaald waarom men geen gebruik maakt van het Cruyff Court in hun buurt. Bij de vraag over het aantal keren dat men het Cruyff Court gebruikt of bezoekt had bij de optie 'nooit' ruimte moeten zijn waarom men er nooit komt. Een deel van de respondenten geeft bij de ruimte voor opmerkingen hun reden waarom ze nooit bij het Cruyff Court komen. Van belang is weten voor elke respondenten waarom hij/zij wel of niet gebruik maakt/gezoek brengt aan het Cruyff Court.

Een ander punt waar in dit onderzoek geen rekening mee is gehouden is het feit dat de bezoekers en gebruikers van het Cruyff Court De Greiden wellicht uit aangrenzende wijken komen, wat niet wordt verwacht op basis van het onderzoek dat eerder is gedaan. Door het onderzoek te houden bij het Cruyff Court zelf, zal ook deze groep in het onderzoek worden opgenomen en zal het onderzoek specifiek kijken naar de gebruikers en bezoekers.

Naast de opzet van het onderzoek zelf, kunnen ook bij de interpretatie van de resultaten kanttekeningen worden geplaatst. Het onderzoek richt zich op een beperkt aantal factoren die mogelijk van invloed zijn op de contacten in de buurt. Rekening moet

worden gehouden met het feit dat er mogelijk andere variabelen zijn, die niet in het onderzoek zijn opgenomen, die invloed uitoefenen op de contacten van de respondenten. Bij toevoeging van deze variabelen kunnen de uitkomsten van het onderzoek mogelijk anders zijn.

6.3 Conclusie

Opvallend is te zien dat de doelstelling waarmee de Cruyff Courts en andere sportinvesteringen worden aangelegd, de verschillende doel- en bevolkingsgroepen met elkaar in contact te laten komen, op basis van dit onderzoek niet wordt behaald. Veel van de bewoners van de buurt komen nooit bij het Cruyff Court, waardoor het voor hen ook niet geldt als plek om in contact te komen met de overige buurtbewoners. Met name de ligging en de aanwezigheid van een dominante groep jongeren zorgen ervoor dat het veld niet voor iedereen als toegankelijk wordt gezien. Voor de groep jongeren die het Cruyff Court wel gebruiken is het een middel om de contacten die ze hebben te versterken. Voor de overige buurtbewoners wordt het veld meer gezien als middel om geen overlast te hebben van de jongeren. Ook dit geval geldt *'elk nadeel heb z'n voordeel'* (Johan Cruijff), oftewel *'elke medaille heeft een keerzijde'*. Er is een groep die gebruik maakt van het veld, waarbinnen wel cohesie is en van waaruit sociaal kapitaal ontstaat. Aan de andere kant is er een groep bewoners van de buurt die wordt uitgesloten. Doordat er binnen de groep gebruikers een te sterke interne cohesie is, zal er geen bridging plaats vinden naar de overige buurtbewoners waardoor er ook geen sociaal kapitaal ontstaat.

Met name door te richten op beleid kan er een brug worden geslagen tussen de gebruikers van het Cruyff Court en de overige bewoners van de buurt.

In de eerste plaats kan er meer bekendheid worden gegeven aan het Cruyff Court, omdat veel van de bewoners niet bekend zijn met het bestaan er van binnen hun buurt.

Ook zou de gemeente meer activiteiten kunnen organiseren, zodat de buurtbewoners meer bij het veld worden betrokken. Het creëren van een fysieke omgeving waar de bewoners gebruik van kunnen maken alleen is niet voldoende. Mensen moeten ook gestimuleerd worden om er daadwerkelijk gebruik van te maken (Giles-Corti en Donovan, 2002). Bij het organiseren van activiteiten moet er wel rekening worden gehouden met het feit dat iedereen toegang tot het veld blijft hebben. Zowel de jongere als de oudere jeugd moet bij deze activiteiten worden betrokken. Gaat de gemeente namelijk het veld op gezette tijden voor specifieke groepen openstellen, verdwijnt het openbare karakter en vindt er een nog sterkere vorm van uitsluiting plaats (Holland et al., 2007). Het is belangrijk dat de jongste jeugd bij het veld wordt betrokken zodat ook

de ouders het Cruyff Court als ontmoetingsplek gaan gebruiken. Op deze manier kan de doelstelling van het Cruyff Court, om de verschillende doel- en bevolkingsgroepen samen te laten komen, wel gerealiseerd worden.

Tot slot zou de gemeente ook kunnen kijken naar de ligging van het Cruyff Court. Veel van de bewoners vinden het veld ongunstig liggen ten opzichte van de buurt. De toegankelijkheid wordt belemmerd door de afstand en de ligging aan de overzijde van een drukke weg. Door het veld meer in het midden van de buurt te leggen wordt het beter toegankelijk en wordt het aantal tussengelegen sport- en speelvoorzieningen vermindert. Op deze manier kan op basis van de resultaten van het onderzoek worden verwacht dat meer bewoners van de buurt het Cruyff Court zullen gebruiken en bezoeken. Het positieve punt dat de bewoners toekennen aan het Cruyff Court, dat de jongeren die voor overlast zorgen zo buiten de buurt worden gehouden, zal hiermee te niet worden gedaan.

De gemeente zal verder moeten kijken naar de doelstellingen die zij hebben met het Cruyff Court, en op basis van de doelstellingen het beleid daar waar nodig aanpassen.

6.4 Aanbevelingen

Een punt waar dit onderzoek niet op gericht is, maar wat ook zeker interessant kan zijn, is kijken naar de inwoners die wel gebruik maken van/een bezoek brengen aan het Cruyff Court. Dit onderzoek heeft zich op de inwoners van de buurt als geheel gericht. De keuze hiervoor is gedaan op basis van de doelstellingen waarmee het veld is aangelegd. Het veldje zou een betekenis voor de buurt als geheel moeten hebben, en niet alleen voor de gebruikers in het bijzonder. Er is in dit onderzoek niet specifiek gekeken naar de gebruikers van het veld. Door enquêtes te houden onder de gebruikers en bezoekers van het Cruyff Court zullen er mogelijk andere resultaten uit het onderzoek naar voren komen. Wellicht heeft het veld voor deze groep wel invloed op de contacten die zij hebben in de buurt.

Een ander gegeven waarmee in een vervolg onderzoek rekening kan worden gehouden is de reikwijdte van het Cruyff Court (It Feanfjild). Mogelijk is de reikwijdte van het veld wel groter en is het buurtoverstijgend, waardoor het onderzoek grootschaliger zou kunnen worden opgezet. Daarbij zou bijvoorbeeld Heerenveen als geheel als onderzoeksgebied kunnen dienen.

Verder is het interessant te kijken naar andere Cruyff Courts en ander soort sportinvesteringen in Nederland. Voor de case van dit onderzoek geldt dat het veld geen bijdrage levert aan de contacten die er zijn in de buurt. Met name de ligging en de aanwezigheid van een dominante groep zorgen er voor dat er weinig andere bewoners

van de buurt gebruik maken van het Cruyff Court. Mogelijk is deze uitkomst specifiek voor deze case en komen er bij andere case studies andere resultaten naar voren.

7 Literatuurlijst

Andersson, R. en S. Musterd (2005), *Area-based Policies: a critical appraisal*. *Tijdschrift voor economische en sociale geografie*, 96, 377-389

Beaumont, J., J. Burgers, K. Dekker, T. Dukes, S. Musterd, R. Staring en R. van Kempen (2003), *Urban policies in the Netherlands*. In: Decker, de P., J. Vranken, J. Beaumont en I. van Nieuwenhuyze (2003), *On the origins of urban development programmes in nine European countries*.

Beckhoven, van E. en R. van Kempen (2002), *Het belang van de buurt: de invloed van herstructurering op activiteiten van blijvers en nieuwkomers in een Amsterdamse en Utrechtse buurt*. Den Haag/Utrecht: DGVH/NETHUR Partnership

Bolt, G. en M. Torrance (2005), *Stedelijke herstructurering en sociale cohesie*. Utrecht: NETHUR

Bottenburg, M. en K. Schuyt (1996), *De maatschappelijke betekenis van sport*. Arnhem: NOC*NSF

Breedveld, K., R van der Meulen, L. Harms, R. Goossens, J. Lucassen, W. Ooijendijk, V. Hildebrandt, M. Stiggelbout, H. van der Poel en M. van Bottenburg (2003), *Rapportage sport 2003*. Den Haag: Sociaal Cultureel Planbureau

Breedveld, K., C. Kamphuis en A. Tiessen-Raaphorst (2008), *Rapportage sport 2008*. Den Haag: Sociaal Cultureel Planbureau/W.J.H. Mulier Instituut

Breedveld, K., D. Romijn en A. Cevaal (2009), *Scoren op het Cruyff Court, winnen in de buurt*. 's-Hertogenbosch: W.J.H. Mulier Instituut

Bryman, A. (2008), *Social Research Methods*. Oxford: University Press

Bryson, L. (1987), *Sport and the maintenance of masculine hegemony*. *Women's Studies International Forum*, 4, 349-360

Buisman, A. (2004), *Opvoeding in en door sport?*. *Pedagogiek*, 24, 310-323

Centraal Bureau voor de Statistiek (2009), *CBS in uw buurt*

Via: <http://www.cbsinuwbuurt.nl/#pageLocation=index>

Bezocht op: 09-02-2010

Centraal Bureau voor de Statistiek (2009), *Statline*

Via: <http://www.cbs.nl/nl-NL/menu/themas/vrije-tijd-cultuur/cijfers/default.htm>

Bezocht op: 08-02-2010

Centraal Bureau voor de Statistiek (2010)

Via: <http://www.cbs.nl/nl-NL/menu/home/default.htm>

Bezocht op: 10-02-2010

Dellen, T. (1981), *Sport en systeem. De systeem-functionalistische sociologie van de sport en het sportonderwijs*. Haarlem: De Vrieseborch.

Elling, A. (2004), 'We zijn vrienden in het veld'. Grenzen aan sociale binding en 'verbroedering' door sport. *Pedagogiek*, 24, 342-360

Felling, A. (2004), *Het proces van individualisering in Nederland: een kwart eeuw sociaal-culturele ontwikkeling*. Nijmegen: Katholieke Universiteit Nijmegen.

Via: http://dare.ubn.kun.nl/dspace/bitstream/2066/30151/1/30151_procvaini.pdf

Bezocht op: 11-01-2010

Field, A. (2009), *Discovering statistics using SPSS*. London: Sage Publications.

Flap, H. en B. Völker (2005), *Gemeenschap, informele controle en collectieve kwaden. Burgers in de buurt: samenleven in school, buurt en vereniging*

Forrest, R. en A. Kearns (2001), Social cohesion, social capital and the neighbourhood. *Urban Studies*, 38, 2125-2143

Gemeente Heerenveen (2004), *LeMon 2004 - Leefbaarheidsonderzoek in de Gemeente Heerenveen*.

Gemeente Heerenveen (2006), *Partiële herziening van het Bestemmingsplan Heerenveen - De Greiden*. Oenkerk: Buro Vijn B.V.

Gemeente Heerenveen (2010)

Via: <http://www.heerenveen.nl/index.jsp>

Bezocht op: 02-03-2010

Gemeente Apeldoorn (2009), *Toekomstagenda Apeldoorn-Noordoost 2010-2013*,
Utrecht: Kars Advies

Giles-Corti B, en R. Donovan (2002), The relative influence of individual, social and physical environmental determinants of physical activity. *Social Science and Medicine*, 54, 1793-1812

Hart, J. de, F. Knol, C. Maas-de Waal en T. Roes (2002), *Zekere banden. Sociale cohesie, leefbaarheid en veiligheid*. Den Haag: Sociaal Cultureel Planbureau

Holland, C., A. Clark, J. Katz en S. Peace (2007), *Social interactions in urban public place*. Great Britain: The Policy Press.

Hortulanus, R., J. Machielse en L. Meeuwesen (2003). *Sociaal isolement, een studie over sociale contacten en sociaal isolement in Nederland*. Den Haag: Elsevier Overheid

Johan Cruyff Foundation (2010)

Via: <http://www.cruyff-foundation.org/smartsite.net?id=NL>

Bezocht op: 10-02-2010

Kawachi, I., B. Kennedy en R. Glass (1999), Social capital and self-rated health: a contextual analysis. *American Journal of Public Health*, 89, 1187-1193

Keune, C., N. Boonstra, A. Overgaag (2002), *'Mijn vrienden ken ik van de straat'*.
Utrecht: Verwey Jonker Instituut.

Knox, P. en S. Marston (2007), *Human Geography*. New Jersey: Pearson Education, Inc.

Land, van der M. (2003), *Vluchtige verbondenheid*. Rotterdam: Erasmus Universiteit
Rotterdam

Marissing, van E., G. Bolt en R. van Kempen (2004), *Stedelijk beleid en sociale cohesie*.
Utrecht: Universiteit Utrecht, Faculteit Geowetenschappen

Malone, K. (2002), Street life: youth, culture and competing uses of public space. *Environment and Urbanization*, 14, 157-68

Poel, van der H. (2002), De rol van sport in de sociale opbouw van nieuwbouwbuurtten.

In: Scheerder, J., G. Pauwels en B. Vanreusel (2004), Sport en inburgering. *Tijdschrift voor sociologie*, 25, 417-450

Putnam, R. (2000), *Bowling Alone*. New York: Simon en Schuster

Putnam, R. (2007), *E Pluribus Unum: Diversity and Community in the Twenty-first Century*. *Scandinavian Political Studies*, 30, 137-174

Rovers, G. (1997), *De buurt een broeinekst?: onderzoek naar de invloed van woonomgeving op jeugdcriminaliteit*. Nijmegen: Ars Aequi Libri

Scheerder, J., G. Pauwels en B. Vanreusel (2004), Sport en inburgering. *Tijdschrift voor sociologie*, 25, 417-450

Schnabel (2000), *Vergroting van de maatschappelijke cohesie door versterking van de sociale infrastructuur*. In: Hart, J. de, F. Knol, C. Maas-de Waal en T. Roes (2002), *Zekere banden. Sociale cohesie, leefbaarheid en veiligheid*. Den Haag: Sociaal Cultureel Planbureau.

Schuyt, K. (1997), *Sociale cohesie en sociaal beleid*. Amsterdam: Uitgeverij De Balie

Tönnies, F. (1972), *Gemeinschaft und Gesellschaft: Grundbegriffe der reinen Soziologie*. Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft

Uslaner, E. (1999), Vrijwilligerswerk en sociaal kapitaal. Effecten van vertrouwen en religie op participatie in de Verenigde Staten. In: P. Dekker (1999). *Vrijwilligerswerk Vergeleken*. Den Haag: Sociaal Cultureel Planbureau

Verweel, P., J. Janssens en C. Roques (2005), Kleurrijke zuilen: Over de ontwikkeling van sociaal kapitaal door allochtonen in eigen en gemengde sportverenigingen. *Vrijtijdsstudie*, 4, 7-22

Vincke, J. en M. Cloes (2004), *Meer samen, beter toegankelijk. De maatschappelijke kracht van de sport verkend*. Brussel: Koning Boudewijnstichting

VROM (2009), *Investeren in gebouwen en mensen voor leefbare buurt*.

Via: <http://www.vrom.nl/pagina.html?id=40090>

Bezocht op: 26-01-2010

Witten, K., R. Hiscock, J. Pearce en T. Blakely (2008), Neighbourhood access to open spaces and physical activity of residents: a national study. *Preventive medicine*, 47, 299-303

8.1 Bijlage: Enquête

Enquête over contacten in de buurt en het gebruik van het Cruyff Court.

Geachte heer/mevrouw,

Mijn naam is Lenneke Jongbloed en ik ben momenteel bezig met mijn masterscriptie aan de Universiteit van Utrecht. Voor mijn afstudeeronderzoek van de studie Stadsgeografie ben ik aan het kijken naar het effect van het Cruyff Court (voetbal veldje) in uw buurt op de contacten in de buurt. Ik ben geïnteresseerd in uw ervaringen met het Cruyff Court en de contacten die u heeft in de buurt. Ik ben ook geïnteresseerd in uw ervaringen als u weinig of geen contacten heeft of gebruik maakt van het Cruyff Court. Het Cruyff Court in uw buurt ligt aan de Dominee Kingweg, naast de atletiekbaan.

Voor het bereiken van mijn onderzoeksdoel wil ik u vragen deze enquête in te vullen. Het invullen van de enquête is geheel anoniem en de resultaten zullen alleen voor statistische doeleinden voor dit onderzoek worden gebruikt. De vragen zijn aan beide zijden van het papier gedrukt, let er dus goed op dat u alles invult. Het invullen kost ongeveer 5 minuten.

Alvast bedankt voor uw medewerking.

Datum:

Tijdstip:

Afstand:

Introductie.

1. Wat is uw geslacht?

- Man   Vrouw

2. Wat is uw leeftijd?

.....Jaar

3. Hoelang woont u al in De Greiden?

.....Jaar

4. Woont u in een koop- of huurhuis?

- Koop   Huur -->   Vrije sector
 Sociaal

5. In welke leeftijdscategorie vallen uw kinderen/valt uw kind? (meerdere antwoorden mogelijk)

Kind 1:	Kind 2:	Kind 3:	Kind 4:
☐ 0-3 jaar	☐ 0-3 jaar	☐ 0-3 jaar	☐ 0-3 jaar
☐ 4-7 jaar	☐ 4-7 jaar	☐ 4-7 jaar	☐ 4-7 jaar
☐ 8-11 jaar	☐ 8-11 jaar	☐ 8-11 jaar	☐ 8-11 jaar
☐ 12-15 jaar	☐ 12-15 jaar	☐ 12-15 jaar	☐ 12-15 jaar
☐ 16-18 jaar	☐ 16-18 jaar	☐ 16-18 jaar	☐ 16-18 jaar
☐ > 18 jaar	☐ > 18 jaar	☐ > 18 jaar	☐ > 18 jaar
☐ Woont thuis	☐ Woont thuis	☐ Woont thuis	☐ Woont thuis

6. Gaan ze in de buurt waar u woont naar school?

- Nee
 Ja
 Een deel

7. Bent u actief betrokken bij de school, bijvoorbeeld als voorleesmoeder, vrijwilliger, invalkracht.

- Nee
 Ja

8. Bent u lid van de buurtvereniging?

- Nee
 Ja, actief bij.....(naam buurtvereniging)
 Ja, niet actief bij.....(naam buurtvereniging)

9. Zijn uw kinderen/is uw kind lid van de buurtvereniging?

- Nee
 Ja, actief
 Ja, niet actief

10. Neemt u deel aan activiteiten die in de buurt worden georganiseerd?

- Nee
 Soms
 Altijd als er iets wordt georganiseerd

11. Nemen uw kinderen/neemt u kind deel aan activiteiten die in de buurt worden georganiseerd?

- Nee
 Soms
 Altijd als er iets wordt georganiseerd

Contacten in de buurt.

12. Nu volgen een aantal stellingen over de contacten die u heeft in de buurt. Het gaat hierbij specifiek over de contacten die u heeft met andere mensen die ook in De Greiden wonen.

Kunt u aangeven in hoeverre u het met onderstaande stellingen eens bent. Kruis het hokje aan dat het best bij u gevoel past.

		Zeer mee oneens	Mee oneens	Niet eens/niet oneens	Mee eens	Zeer mee eens	Weet niet/geen mening
a	Ik heb veel contacten in de buurt.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
b	De contacten die ik heb in de buurt zijn erg hecht.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
c	De contacten die ik heb in de buurt zijn met mensen van dezelfde nationaliteit.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
d	De contacten die ik heb in de buurt zijn zowel met mensen van dezelfde als met mensen van andere nationaliteiten.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
e	De contacten die ik heb in de buurt zijn met mensen met dezelfde gezinssamenstelling.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
f	De contacten die ik heb in de buurt zijn met mensen van dezelfde leeftijd.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
g	De contacten die ik heb in de buurt zijn met mensen met eenzelfde opleidingsniveau.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
h	De contacten die ik heb in de buurt zijn tot stand gekomen door mijn kinderen.	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Contacten van uw kinderen in de buurt.

13. De volgende stellingen hebben betrekking op de contacten die uw kinderen hebben in de buurt. Ook hierbij gaat het om de contacten met andere kinderen die ook in De Greiden wonen.

Kunt u aangeven in hoeverre u het met onderstaande stellingen eens bent. Kruis het hokje aan dat het best bij u gevoel past.

		Ze er mee oneens	Mee oneens	Niet eens/niet oneens	Mee eens	Ze er mee eens	Weet niet/geen mening
a	Mijn kinderen hebben veel vrienden in de buurt.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
b	Mijn kinderen spelen vooral met kinderen van dezelfde nationaliteit.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
c	Mijn kinderen spelen zowel met kinderen van dezelfde als met kinderen van een andere nationaliteit.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
d	Mijn kinderen spelen vooral met familieleden.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
e	Mijn kinderen spelen vooral met kinderen van school.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
f	Mijn kinderen spelen vooral met kinderen van de sportvereniging.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
g	Mijn kinderen doen vaak mee aan georganiseerde activiteiten in de buurt.	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Bezoek Cruyff Court door ouder.

14. Hoe vaak gebruikt of bezoekt u het Cruyff Court gemiddeld?

- 4-7 keer per week
- 1-3 keer per week
- 1 keer per 2 weken
- 1-2 keer per maand
- Nooit

15. De volgende stellingen gaan over het gebruik en het bezoek van het Cruyff Court door u als ouder.

Kunt u aangeven in hoeverre u het met onderstaande stellingen eens bent. Kruis het hokje aan dat het best bij u gevoel past.

		Ze er mee oneens	Mee oneens	Niet eens/niet oneens	Mee eens	Ze er mee eens	Weet niet/geen mening
a	Ik kom vaak bij het Cruyff Court om mijn kinderen op te halen.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
b	Ik kom vaak bij het Cruyff Court om bij mijn kinderen te kijken.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
c	Ik kom vaak bij het Cruyff Court om in contact te komen met andere ouders.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
d	Het Cruyff Court zie ik als een positieve toevoeging voor de buurt.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
e	Ik heb veel nieuwe contacten door het bezoeken van het Cruyff Court.	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Gebruik Cruyff Court door uw kind/kinderen.

16. Hoe vaak maakt uw kind/maken uw kinderen gemiddeld gebruik van het Cruyff Court?

Kind 1:

- 4-7 keer per week
- 1-3 keer per week
- 1 keer per 2 weken
- 1-2 keer per maand
- Nooit

Kind 2:

- 4-7 keer per week
- 1-3 keer per week
- 1 keer per 2 weken
- 1-2 keer per maand
- Nooit

Kind 3:

- 4-7 keer per week
- 1-3 keer per week
- 1 keer per 2 weken
- 1-2 keer per maand
- Nooit

Kind 4:

- 4-7 keer per week
- 1-3 keer per week
- 1 keer per 2 weken
- 1-2 keer per maand
- Nooit

17. De volgende stellingen gaan over het gebruik en het bezoek van het Cruyff Court door uw kind/kinderen.
Kunt u aangeven in hoeverre u het met onderstaande stellingen eens bent. Kruis het hokje aan dat het best bij u gevoel past.

		Ze er mee oneens	Mee oneens	Niet eens/niet oneens	Mee eens	Ze er mee eens	Weet niet/geen mening
a	Mijn kind/kinderen doen vaak mee aan georganiseerde activiteiten op het Cruyff Court.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
b	Mijn kind/kinderen hebben door het spelen op het Cruyff Court veel nieuwe vrienden gemaakt.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
c	Mijn kind/kinderen spelen op het Cruyff Court vooral met kinderen die ze kennen van school.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
d	Mijn kind/kinderen spelen op het Cruyff Court vooral met kinderen die ze kennen van de sportvereniging.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
e	Mijn kind/kinderen spelen op het Cruyff Court vooral familie.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
f	Mijn kind/kinderen spelen op het Cruyff Court vooral met kinderen van dezelfde nationaliteit.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
g	Mijn kind/kinderen spelen op het Cruyff Court zowel met kinderen van dezelfde nationaliteit als met kinderen van een andere nationaliteit.	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Vragen over uzelf en uw huishouden.

18. Wat doet u in het dagelijksleven?

- Student
- Werkend
- Werkzoekende
- Gepensioneerd
- Huisman/huisvrouw
- Anders

19. Wat is uw hoogst afgeronde opleiding?

- Lagere school/geen opleiding
- LBO / MAVO / VMBO
- HAVO
- VWO / Atheneum / Gymnasium
- MBO
- HBO
- Universitair

20. Wat is uw huishoudensamenstelling?

- Eenpersoons met kinderen
- Gehuwd / samenwonend met kinderen

21. Tot welke bevolkingsgroep rekent u zichzelf (meerdere antwoorden mogelijk)?

- Nederlands
- Antilliaans
- Surinaams
- Marokkaans
- Turks
- Anders, namelijk.....

22. Wat is het netto maandinkomen van uw huishouden in Euro's? (*Netto maandinkomen is het geld dat u en uw partner op de rekening krijgen gestort na aftrek van belastingen.*)

☐ Minder dan €1099	☐ €3000-€3499
☐ €1100-€1999	☐ €3500-€5000
☐ €2000-€2599	☐ Meer dan €5000
☐ €2600-€2999	

Opmerkingen.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Hartelijk dank voor het invullen van de enquête.

.....

Bent u bereid deel te nemen aan een interview ter verduidelijking van de enquête?

Nee

Ja, mijn emailadres/telefoonnummer is:.....

.....

.....

8.2 Bijlage: Statistieken

Test Statistics

	Is ouder betrokken bij school	Is ouder lid van de buurtvereniging	Neemt ouder deel aan activiteiten in de buurt	Ik heb veel contacten in de buurt
Chi-Square	10.983 ^a	124.756 ^b	36.950 ^c	112.983 ^d
df	1	2	2	5
Asymp. Sig.	.001	.000	.000	.000

a. 0 cells (.0%) have expected frequencies less than 5. The minimum expected cell frequency is 59.0.

b. 0 cells (.0%) have expected frequencies less than 5. The minimum expected cell frequency is 39.7.

c. 0 cells (.0%) have expected frequencies less than 5. The minimum expected cell frequency is 40.0.

d. 0 cells (.0%) have expected frequencies less than 5. The minimum expected cell frequency is 19.8.

Bijlage 8.2.1: Statistische toets betrokkenheid van ouder bij de buurt

Hoe vaak bezoekt ouder het Cruyff Court

	Observed N	Expected N	Residual
4-7 keer per week	2	23.6	-21.6
1-3 keer per week	2	23.6	-21.6
1keer per 2 weken	1	23.6	-22.6
1tot 2 keer per maand	10	23.6	-13.6
nooit	103	23.6	79.4
Total	118		

Bijlage 8.2.2: Frequentieverdeling deelname ouder aan activiteiten in de buurt

Test Statistics

	Hoe vaak bezoekt ouder het Cruyff Court
Chi-Square	336.153 ^a
df	4
Asymp. Sig.	.000

a. 0 cells (.0%) have expected frequencies less than 5. The minimum expected cell frequency is 23.6.

Bijlage 8.2.3: Statische toets gebruik/bezoek Cruyff Court door ouder

Hoe vaak bezoekt kind 1 het Cruyff Court

	Observed N	Expected N	Residual
4-7 keer per week	2	23.6	-21.6
1-3 keer per week	3	23.6	-20.6
1keer per 2 weken	2	23.6	-21.6
1tot 2 keer per maand	14	23.6	-9.6
nooit	97	23.6	73.4
Total	118		

Hoe vaak bezoekt kind 2 het Cruyff Court

	Observed N	Expected N	Residual
4-7 keer per week	2	21.4	-19.4
1-3 keer per week	4	21.4	-17.4
1 keer per 2 weken	3	21.4	-18.4
1 tot 2 keer per maand	13	21.4	-8.4
nooit	85	21.4	63.6
Total	107		

Hoe vaak bezoekt kind 3 het Cruyff Court

	Observed N	Expected N	Residual
4-7 keer per week	2	9.8	-7.8
1 keer per 2 weken	4	9.8	-5.8
1 tot 2 keer per maand	7	9.8	-2.8
nooit	26	9.8	16.2
Total	39		

Hoe vaak bezoekt kind 4 het Cruyff Court

	Observed N	Expected N	Residual
4-7 keer per week	1	4.2	-3.2
1 keer per 2 weken	2	4.2	-2.2
1 tot 2 keer per maand	2	4.2	-2.2
nooit	12	4.2	7.8
Total	17		

Bijlage 8.2.4: Frequentieverdelingen gebruik/bezoek kinderen aan Cruyff Court.

Test Statistics

	Hoe vaak bezoekt kind 1 het Cruyff Court	Hoe vaak bezoekt kind 2 het Cruyff Court	Hoe vaak bezoekt kind 3 het Cruyff Court	Hoe vaak bezoekt kind 4 het Cruyff Court
Chi-Square	289.712 ^a	239.869 ^b	37.410 ^c	19.000 ^d
df	4	4	3	3
Asymp. Sig.	.000	.000	.000	.000

a. 0 cells (.0%) have expected frequencies less than 5. The minimum expected cell frequency is 23.6.

b. 0 cells (.0%) have expected frequencies less than 5. The minimum expected cell frequency is 21.4.

c. 0 cells (.0%) have expected frequencies less than 5. The minimum expected cell frequency is 9.8.

d. 4 cells (100.0%) have expected frequencies less than 5. The minimum expected cell frequency is 4.3.

Bijlage 8.2.5: Statistische toets gebruik/bezoek Cruyff Court door kinderen

Het Cruyff Court zie ik als een positieve toevoeging aan de buurt.

	Observed N	Expected N	Residual
zeer mee oneens	19	19.2	-.2
mee oneens	8	19.2	-11.2
niet eens/niet oneens	12	19.2	-7.2
mee eens	42	19.2	22.8
zeer mee eens	27	19.2	7.8
weet niet/geen mening	7	19.2	-12.2
Total	115		

Bijlage 8.2.6: Frequentieverdeling stelling Cruyff Court is een positieve toevoeging voor de buurt

Test Statistics

	Het Cruyff Court zie ik als een positieve toevoeging aan de buurt.
Chi-Square	47.313 ^a
df	5
Asymp. Sig.	.000

a. 0 cells (.0%) have expected frequencies less than 5. The minimum expected cell frequency is 19.2.

Bijlage 8.2.7: Statistische toets stelling Cruyff Court is een positieve toevoeging voor de buurt

Correlations

			Hoe vaak bezoekt kind 1het Cruyff Court	Hoe vaak bezoekt kind 2het Cruyff Court	Hoe vaak bezoekt kind 3het Cruyff Court	Hoe vaak bezoekt kind 4het Cruyff Court
Kendall's tau_b	Hoe vaak bezoekt kind 1het Cruyff Court	Correlation Coefficient Sig. (2-tailed) N	1.000 118	.453** 107	.286 39	.475* 17
	Hoe vaak bezoekt kind 2het Cruyff Court	Correlation Coefficient Sig. (2-tailed) N	.453** 107	1.000 107	.365* 39	.546* 17
	Hoe vaak bezoekt kind 3het Cruyff Court	Correlation Coefficient Sig. (2-tailed) N	.286 39	.365* 39	1.000 39	.423 17
	Hoe vaak bezoekt kind 4het Cruyff Court	Correlation Coefficient Sig. (2-tailed) N	.475* 17	.546* 17	.423 17	1.000 17

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

* . Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

Bijlage 8.2.8: Correlatie tussen het aantal bezoeken van het Cruyff Court door de verschillende kinderen.

Correlations

			Hoe vaak bezoekt ouder het Cruyff Court	Hoe vaak bezoekt kind 1het Cruyff Court	Hoe vaak bezoekt kind 2het Cruyff Court	Hoe vaak bezoekt kind 3het Cruyff Court	Hoe vaak bezoekt kind 4het Cruyff Court
Kendall's tau_b	Hoe vaak bezoekt ouder het Cruyff Court	Correlation Coefficient Sig. (2-tailed) N	1.000 118	.528** 117	.366** 106	.394** 39	.519* 17
	Hoe vaak bezoekt kind 1het Cruyff Court	Correlation Coefficient Sig. (2-tailed) N	.528** 117	1.000 118	.453** 107	.286 39	.475* 17
	Hoe vaak bezoekt kind 2het Cruyff Court	Correlation Coefficient Sig. (2-tailed) N	.366** 106	.453** 107	1.000 107	.365* 39	.546* 17
	Hoe vaak bezoekt kind 3het Cruyff Court	Correlation Coefficient Sig. (2-tailed) N	.394** 39	.286 39	.365* 39	1.000 39	.423 17
	Hoe vaak bezoekt kind 4het Cruyff Court	Correlation Coefficient Sig. (2-tailed) N	.519* 17	.475* 17	.546* 17	.423 17	1.000 17

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

* . Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

Bijlage 8.2.9: Correlatie tussen het aantal bezoeken van de ouders en de kinderen aan het Cruyff Court.

Correlations

			Hoe vaak bezoekt ouder het Cruyff Court	Afstand van respondent tot Cruyff Court in meters
Spearman's rho	Hoe vaak bezoekt ouder het Cruyff Court	Correlation Coefficient	1,000	,057
		Sig. (2-tailed)	.	,543
		N	118	118
	Afstand van respondent tot Cruyff Court in meters	Correlation Coefficient	,057	1,000
		Sig. (2-tailed)	,543	.
		N	118	120

Bijlage 8.2.10: Verband tussen de afstand tot het Cruyff Court en het aantal bezoek door de ouder.

Hoe vaak bezoekt ouder het Cruyff Court * Afstand van respondent tot Cruyff Court in meters Crosstabulation

Count		Afstand van respondent tot Cruyff Court in meters				
		301-550	551-820	821-1090	1091-1370	Total
Hoe vaak bezoekt ouder het Cruyff Court	4-7 keer per week	1	1	0	0	2
	1-3 keer per week	1	0	0	1	2
	1keer per 2 weken	0	0	1	0	1
	1tot 2 keer per maand	2	2	4	2	10
	Total	4	3	5	3	15

Bijlage 8.2.11: Kruistabel van het aantal keren dat de ouder het Cruyff Court bezoekt en de afstand tot het Cruyff Court, gereduceerd tot het aantal ouders dat het Cruyff Court minimaal 1 tot 2 keer per maand bezoekt.

Correlations

			Hoe vaak bezoekt ouder het Cruyff Court	Afstand van respondent tot Cruyff Court in meters
Spearman's rho	Hoe vaak bezoekt ouder het Cruyff Court	Correlation Coefficient	1,000	,234
		Sig. (2-tailed)	.	,401
		N	15	15
	Afstand van respondent tot Cruyff Court in meters	Correlation Coefficient	,234	1,000
		Sig. (2-tailed)	,401	.
		N	15	15

Bijlage 8.2.12: Verband tussen de afstand tot het Cruyff Court en het aantal bezoek door de ouder, gereduceerd tot het aantal ouders dat het Cruyff Court minimaal 1 tot 2 keer per maand bezoekt.

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	Collinearity Statistics	
		B	Std. Error	Beta			Tolerance	VIF
1	(Constant)	.920	.222		4.149	.000		
	dumvrije	.138	.185	.086	.743	.460	.634	1.578
	dumsociaal	.051	.107	.063	.473	.637	.485	2.064
	dumschoolja	.039	.103	.052	.375	.709	.434	2.303
	dumschooldeel	-.101	.129	-.098	-.782	.437	.537	1.862
	dumlidactief	.317	.179	.213	1.775	.080	.589	1.698
	dumlidnietactief	-.009	.133	-.008	-.066	.948	.564	1.774
	dumactsoms	-.115	.089	-.161	-1.287	.202	.542	1.846
	dumactaltijd	-.170	.119	-.170	-1.431	.156	.604	1.654
	dumstud	-.064	.543	-.017	-.118	.906	.423	2.362
	dumhuis	.152	.113	.159	1.348	.181	.610	1.638
	dumanders	-.071	.213	-.041	-.335	.739	.572	1.747
	dumgeenlo	-.491	.316	-.180	-1.555	.124	.631	1.584
	dumbomavovmbo	-.155	.124	-.175	-1.252	.214	.433	2.308
	dumhavo	-.312	.176	-.224	-1.772	.080	.534	1.873
	dumwoath	.129	.223	.067	.580	.564	.645	1.550
	dummbbo	-.066	.101	-.089	-.650	.517	.451	2.219
	dumuni	.231	.217	.119	1.067	.289	.682	1.466
	dumstur	.124	.386	.046	.321	.749	.422	2.372
	dummarok	.018	.411	.005	.044	.965	.739	1.354
	dumturk	-.084	.155	-.056	-.542	.589	.784	1.275
	dumander	-.188	.260	-.097	-.723	.472	.474	2.110
	dum1100	.049	.109	.057	.451	.653	.533	1.876
	dum2000	.238	.119	.249	1.996	.049	.546	1.833
	dum2600	.033	.135	.032	.244	.808	.490	2.042
	dum3000	.064	.140	.061	.460	.647	.482	2.073
	dum3500	.001	.160	.001	.004	.997	.486	2.056
	dum5000	.498	.418	.130	1.191	.237	.713	1.402
	dum301	-.259	.161	-.259	-1.607	.112	.328	3.046
	dum551	-.139	.178	-.142	-.778	.439	.255	3.916
	dum821	.000	.159	.000	-.003	.998	.168	5.939
	dum1091	-.060	.175	-.066	-.341	.734	.227	4.414
	dum1370	.628	.529	.164	1.188	.238	.446	2.241
	Aantal jaren dat men in De Greiden woont	.003	.004	.076	.681	.498	.688	1.454
	Is ouder betrokken bij school	-.110	.080	-.150	-1.387	.169	.729	1.373
	hhalleen	.257	.126	.250	2.039	.045	.564	1.772

a. Dependent Variable: BezoekNooit

Bijlage 8.2.13: Uitkomst regressieanalyse

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	.550 ^a	.303	.005	.35176

a. Predictors: (Constant), hhalleen, dumlidactief, dum1370, dum5000, dummarok, dumstud, dumwoath, dumuni, dumgeenlo, dumschooldeel, dum551, dumhuis, dum3000, Is ouder betrokken bij school, dumturk, dumactsoms, dum3500, dumhavo, Aantal jaren dat men in De Greiden woont, dum1091, dum2000, dumbomavovmbo, dum301, dumvrije, dum1100, dumanders, dumlidnietactief, dumactaltijd, dumsociaal, dumander, dum2600, dummbbo, dumschoolja, dumstur, dum821

Bijlage 8.2.14: Regressie samenvatting

ANOVA^b

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	4.405	35	.126	1.017	.461 ^a
	Residual	10.146	82	.124		
	Total	14.551	117			

a. Predictors: (Constant), hhalleen, dumlidactief, dum1370, dum5000, dummarok, dumstud, dumwoath, dumuni, dumgeenlo, dumschooldeel, dum551, dumhuis, dum3000, Is ouder betrokken bij school, dumturk, dumactsoms, dum3500, dumhavo, Aantal jaren dat men in De Greiden woont, dum1091, dum2000, dumbomavovmbo, dum301, dumvrije, dum1100, dumanders, dumlidnietactief, dumactaltijd, dumsociaal, dumander, dum2600, dummbbo, dumschoolja, dumstur, dum821

b. Dependent Variable: BezoekNooit

Bijlage 8.2.15: Significantie van model

Rotated Component Matrix^a

	Component	
	1	2
De contacten die ik heb in de buurt zijn met mensen met dezelfde gezinssamenstelling	.842	
De contacten die ik heb in de buurt zijn met mensen van dezelfde leeftijd	.811	
De contacten die ik heb in de buurt zijn met mensen met eenzelfde opleidingsniveau	.741	
De contacten die ik heb in de buurt zijn erg hecht	.512	
De contacten die ik heb in de buurt zijn door mijn kinderen tot stand gekomen	.461	
De contacten die ik heb in de buurt zijn zowel met mensen met dezelfde als met andere nationaliteiten		.824
De contacten die ik heb in de buurt zijn met mensen met dezelfde nationaliteit		-.735

Extraction Method: Principal Component Analysis.
 Rotation Method: Varimax with Kaiser Normalization.

a. Rotation converged in 3 iterations.

Bijlage 8.2.16: Componenten matrix stellingen ouders contacten in de buurt

Rotated Component Matrix^a

	Component		
	1	2	3
Mijn kinderen hebben veel vrienden in de buurt	.204	.314	.847
Mijn kinderen spelen vooral met kinderen van dezelfde nationaliteit	.844	-.111	.127
Mijn kinderen spelen zowel met kinderen van dezelfde als met kinderen van een andere nationaliteit.	-.061	.825	-.023
Mijn kinderen spelen vooral met familieleden.	.520	.253	-.586
Mijn kinderen spelen vooral met kinderen van school.	.745	.061	.010
Mijn kinderen spelen vooral met kinderen van de sportvereniging.	.575	.479	-.300
Mijn kinderen doen vaak mee aan georganiseerde activiteiten in de buurt.	.093	.694	.204

Extraction Method: Principal Component Analysis.
 Rotation Method: Varimax with Kaiser Normalization.

a. Rotation converged in 9 iterations.

Bijlage 8.2.17: Component matrix stellingen contacten kinderen in de buurt

Correlations

			Hoe vaak bezoekt ouder het Cruyff Court	A-R factor score 2 for analysis 1	A-R factor score 1 for analysis 1
Kendall's tau_b	Hoe vaak bezoekt ouder het Cruyff Court	Correlation Coefficient	1.000	.079	-.115
		Sig. (2-tailed)	.	.300	.130
		N	118	115	115
	A-R factor score 2 for analysis 1	Correlation Coefficient	.079	1.000	-.047
		Sig. (2-tailed)	.300	.	.457
		N	115	117	117
	A-R factor score 1 for analysis 1	Correlation Coefficient	-.115	-.047	1.000
		Sig. (2-tailed)	.130	.457	.
		N	115	117	117

Bijlage 8.2.18: Correlatiematrix contacten ouder en gebruik/bezoek Cruyff Court

Correlations

			A-R factor score 1 for analysis 1	A-R factor score 2 for analysis 1	Hoe vaak bezoekt ouder het Cruyff Court
Kendall's tau_b	A-R factor score 1 for analysis 1	Correlation Coefficient	1.000	-.165	-.516*
		Sig. (2-tailed)	.	.412	.022
		N	14	14	14
	A-R factor score 2 for analysis 1	Correlation Coefficient	-.165	1.000	-.047
		Sig. (2-tailed)	.412	.	.835
		N	14	14	14
	Hoe vaak bezoekt ouder het Cruyff Court	Correlation Coefficient	-.516*	-.047	1.000
		Sig. (2-tailed)	.022	.835	.
		N	14	14	15

*. Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

Bijlage 8.2.19: Correlatiematrix type contacten ouder en gebruik/bezoek Cruyff Court, gereduceerd tot het aantal ouders dat het Cruyff Court minimaal 1 tot 2 keer per maand bezoekt.

Correlations

			Hoe vaak bezoekt kind 1 het Cruyff Court	Hoe vaak bezoekt kind 2 het Cruyff Court	Hoe vaak bezoekt kind 3 het Cruyff Court	Hoe vaak bezoekt kind 4 het Cruyff Court	A-R factor score 1 for analysis 2	A-R factor score 2 for analysis 2	A-R factor score 3 for analysis 2
Kendall's tau_b	Hoe vaak bezoekt kind 1 het Cruyff Court	Correlation Coefficient	1.000	.453**	.286	.475**	-.134	-.068	.126
		Sig. (2-tailed)	.	.000	.058	.043	.077	.373	.096
		N	118	107	39	17	113	113	113
	Hoe vaak bezoekt kind 2 het Cruyff Court	Correlation Coefficient	.453**	1.000	.365*	.546*	-.084	-.138	.022
		Sig. (2-tailed)	.000	.	.015	.018	.287	.081	.782
		N	107	107	39	17	103	103	103
	Hoe vaak bezoekt kind 3 het Cruyff Court	Correlation Coefficient	.286	.365*	1.000	.423	-.149	-.019	.217
		Sig. (2-tailed)	.058	.015	.	.061	.259	.886	.102
		N	39	39	39	17	37	37	37
	Hoe vaak bezoekt kind 4 het Cruyff Court	Correlation Coefficient	.475*	.546*	.423	1.000	.254	-.141	.000
		Sig. (2-tailed)	.043	.018	.061	.	.247	.520	1.000
		N	17	17	17	17	15	15	15
	A-R factor score 1 for analysis 2	Correlation Coefficient	-.134	-.084	-.149	.254	1.000	.012	-.062
		Sig. (2-tailed)	.077	.287	.259	.247	.	.845	.328
		N	113	103	37	15	115	115	115
	A-R factor score 2 for analysis 2	Correlation Coefficient	-.068	-.138	-.019	-.141	.012	1.000	-.106
		Sig. (2-tailed)	.373	.081	.886	.520	.845	.	.094
		N	113	103	37	15	115	115	115
	A-R factor score 3 for analysis 2	Correlation Coefficient	.126	.022	.217	.000	-.062	-.106	1.000
		Sig. (2-tailed)	.096	.782	.102	1.000	.328	.094	.
		N	113	103	37	15	115	115	115

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

* Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

Bijlage 8.2.20: Correlatiematrix contacten kinderen en gebruik/bezoek Cruyff Court